

Valtakunnallinen matkailuliikenne

Matkailutilastojen koosteraportti

SISÄLLYS

1. Johdanto	3
2. Matkailu Suomessa	4
2.1. Suomalaisten matkatutkimus	4
2.2. Rajahaastattelututkimus	9
2.3. Matkailutilasto	15
2.4. Kesämökit	18
2.5. Henkilöliikennetutkimus	22
2.6. Matkailukohteiden kävijämäärät	26
2.7. Ilmailutilastot	27
2.8. Tieliikenteen tilastot	29
2.9. Rautatieliikenteen tilastot	31
2.10. Vesiliikenteen tilastot	33
2.11. Muut aineistot	35
3. Suomalaisten matkailu ulkomailla	36
3.1. Suomalaisten matkatutkimus	36
3.2. Henkilöliikennetutkimus	38
3.3. Maa-, vesi- ja ilmailuliikenteen tilastot	39
4. Lisätiedon tarpeet ja toteutustavat	41
4.1. Uusi tutkimus vai vanhan tehokkaampi hyödyntäminen	41
4.2. Lisätiedon tarpeet ja tiedonkeruu	42
5. Loppusanat	43
Liite 1. Aineistojen keskeisin tietosisältö	44

Tekijä Markku Nieminen, Tilastokeskus		Julkaisun laji Raportti	
		Toimeksiantaja Liikenne- ja viestintäministeriö	
		Toimielimen asettamispäivämäärä	
Julkaisun nimi Valtakunnallinen matkailuliikenne. Matkailutilastojen koosteraportti			
Tiivistelmä Matkailusta on kerätty runsaasti tietoa, mutta tieto on hajallaan ja eri toimijoiden hallussa. Raportin tavoitteena oli tiivistää keskeisin valtakunnan tasolla oleva tieto Suomessa ja Suomen lähialueilla tapahtuvasta matkailusta matkailuliikenteen näkökulmasta. Tarkoitus oli myös antaa yleiskuva niistä aineistoista, joiden avulla valtakunnallista matkailuliikennettä voi tutkia. Jatkotutkimuksen kannalta yksi keskeisimpiä kysymyksiä on resurssien järkevä kohdentaminen. Osa esille nousseista tietotarpeista voidaan tyydyttää nykyisten aineistojen tarkemmalla analyysillä. Toisin sanoen tieto on olemassa, mutta sitä ei ole jalostettu haluttuun muotoon. Nykyiset aineistot kannattaa ensin hyödyntää kunnolla, jonka jälkeen analyysiä voidaan tarkentaa havaittujen puutteiden osalta. Olemassa olevia aineistoja tulisi tarkastella rinnakkain, koska ne täydentävät toisiaan ja auttavat hahmottamaan kokonaisuutta paremmin. Osin haluttua tietoa ei ole mistään saatavissa. Tällöin ainoa mahdollisuus on lisätiedonkeruut. Tietoa voidaan kerätä kokonaan uudella tutkimuksella, mutta kustannustehokkainta tiedonkeruu on jo olemassa olevia tiedonkeruualustoja hyväksikäyttäen. Suuret, matkailuun liittyvät otostutkimukset soveltuvat parhaiten tiedonkeruualustoiksi. Matkojen lähtö- ja kohdealueet tunnetaan varsin hyvin. Tarkemmat reitit, välipysähdyspaikat ja matkaketjut jäävät kuitenkin arvailujen varaan. Matkustajien kulkumuodon- ja reitinvalintaan liittyvät motiivit sekä liikennepalveluihin liittyvät odotukset ovat myös hämärän peitossa. Nykyisten aineistojen lisäanalyysit ja uusista tiedonkeruista saatava tarkentava tieto mahdollistavat jatkossa alueellisten tienvarsi- ja liikennepalvelujen suunnitelmallisen kehittämisen. Tutkimustiedon avulla on mahdollista saada liikennepalvelut paremmin vastaamaan niihin liittyviä odotuksia.			
Avainsanat (asiasanat) Matkailuliikenne, matkailutilastot			
Muut tiedot Yhteyshenkilö/LVM Harri Uusnäkki			
Sarjan nimi ja numero Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 3/2008		ISSN 1457-7488 (painotuote) 1795-4045 (verkkojulkaisu)	ISBN 978-952-201-680-5 (painotuote) 978-952-201-681-2 (verkkojulkaisu)
Sivumäärä (painotuote) 54	Kieli suomi	Hinta 12 €	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Edita Publishing Oy		Kustantaja Liikenne- ja viestintäministeriö	

Författare Markku Nieminen, Statistikcentralen		Typ av publikation Rapport	
		Uppdragsgivare Kommunikationsministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet	
Publikation Turisttrafik på riksnivån. Sammanställd rapport över turiststatistiken			
Referat Det finns rikligt med insamlade uppgifter om turismen, men informationen är spridd och finns hos olika aktörer. Syftet med rapporten var att sammanfatta den centralaste informationen på riksnivå om turismen i Finland och inom Finlands närområden ur turismtrafikens synvinkel. Syftet var också att ge en allmän bild av det material som står till förfogande vid riksomfattande undersökning av turismtrafiken. Med tanke på den fortsatta undersökningen är en av de centralaste frågorna en förnuftig allokering av resurser. En del av de informationsbehov som kom fram kan tillfredsställas med en noggrannare analys av nuvarande material. Med andra ord informationen finns, men den har inte förädlats till önskad form. Det lönar sig att till fullo utnyttja det material som redan finns och efter det precisera analysen för observerade bristfälligheters del. Existerande material borde granskas parallellt eftersom de kompletterar varandra och hjälper till att uppfatta helheten bättre. Till vissa delar är den önskade informationen inte tillgänglig. Då är ytterligare datainsamlingar den enda möjligheten. Informationen kan samlas in med hjälp av en helt ny undersökning, men datainsamlingen är kostnadseffektivast genom att man utnyttjar redan existerande plattformar för datainsamling. Stora urvalsundersökningar i anslutning till turism lämpar sig bäst. Man känner väl till varifrån och vart resorna går. Noggrannare rutter, rastställen och resekedjor förblir dock bara gissningar. De motiv som är förknippade med resenärernas val av färdmedel och rutt samt förväntningarna på trafiktjänster är också höljda i dunkel. Ytterligare analyser av nuvarande material och preciserande information från nya datainsamlingar möjliggör i fortsättningen en planmässig utveckling av regionala väg- och trafiktjänster. Med hjälp av forskningsrönen kan trafiktjänsterna bättre överensstämma med de förväntningar som ställs på dem.			
Nyckelord Turisttrafik, turiststatistik			
Övriga uppgifter Kontaktperson vid ministeriet är Harri Uusnäkki.			
Seriens namn och nummer Kommunikationsministeriets publikationer 3/2008		ISSN 1457-7488 (trycksak) 1795-4045 (nätpublikation)	ISBN 978-952-201-680-5 (trycksak) 978-952-201-681-2 (nätpublikation)
Sidoantal (trycksak) 54	Språk finska	Pris 12 €	Sekretessgrad offentlig
Distribution Edita Publishing Ab		Förlag Kommunikationsministeriet	

Author Markku Nieminen, Statistics Finland		Type of publication Report	
		Assigned by Ministry of Transport and Communications	
		Date when body appointed	
Name of the publication Tourism traffic at the country level. Summary report on tourism statistics			
Abstract <p>Plenty of information on tourism has been collected, but it is scattered and held by many different parties. The aim of this report was to summarise the key country-level data on tourism in Finland and its neighbouring areas from the perspective of tourist traffic. Another aim was to provide an overview into the data that can be used to examine tourist traffic at the country level.</p> <p>With a view to further study, one fundamental question is the rational allocation of resources. Some of the arisen information needs can be satisfied with a more detailed than before analysis of currently available data. In other words, the data exist, but they have not been processed further into the desired form. It is worthwhile to utilise the current data fully, after which the level of detail in the analysis can be increased as regards any deficiencies observed. Various existing data should be examined side by side, because they supplement each other and help to form a comprehensive overall picture.</p> <p>Some of the desired data could not be obtained from anywhere. In such a situation additional data collections are the only alternative. Data can be collected with an entirely new survey, but data collection is most cost effective when it relies on existing data collection platforms. Large travel related sample surveys are best suited as such data collection platforms.</p> <p>The areas of origin and destination of trips are known quite well. Specific routes, stops on the way and chains formed of successive trips, however, remain unclear. The travellers' motives related to means of transport and routes, as well as their expectations of traffic services, are also unclear.</p> <p>Additional analyses of current data and supplementary data from new data collections will in the future enable the systematic development of regional roadside and traffic services. With the help of research data, traffic services can be brought to meet the users' expectations better than before.</p>			
Keywords Tourism traffic, tourism statistics			
Miscellaneous Contact person at the Ministry: Mr. Harri Uusnäkki			
Serial name and number Publications of the Ministry of Transport and Communications 3/2008		ISSN 1457-7488 (printed version) 1795-4045 (electronic version)	ISBN 978-952-201-680-5 (printed version) 978-952-201-681-2 (electronic version)
Pages, total (printed version) 54	Language Finnish	Price €12	Confidence status Public
Distributed by Edita Publishing Ltd		Published by Ministry of Transport and Communications	

ESIPUHE

Kotimaisten ja ulkomaisten matkustajien matkailusta on olemassa runsaasti perustietoa. Tieto on kuitenkin hyvin hajallaan ja eri toimijoiden hallussa. Valtakunnallisen matkailuliikenteen kokonaisuuden näkökulmasta tietoja ei ole aikaisemmin riittävän laajasti koottu yhteen. Olemassa olevien tietojen kasaaminen yhtenäiseksi raportiksi on edellytys, jotta lisätiedonkeruut koskien mm. matkareittien valintaa, välietappeja ja tiepalveluiden käyttöä voidaan sekä sisällöllisesti että toteutustavan kannalta kohdentaa tarkoituksenmukaisella ja tehokkaalla tavalla.

Tilastokeskus on tehnyt liikenne- ja viestintäministeriölle sekä Tiehallinnolle valtakunnallisen liikenteen ja matkailutilastojen kokoomaraportin. Siihen on koottu tilastollisesti yleistettävät rakennetiedot suomalaisten ja ulkomaisten matkailijoiden matkojen määristä, matkustajien demograafisista tiedoista, lähtö- ja määräpaikoista, matkojen syistä, matkojen kestoista, ajoittumisesta, kustannustiedoista sekä matkailuliikennetutkimuksen esiselvityksen taulukoissa 1 ja 2 mainituista tiedoista, niiltä osin kun tiedot ovat saatavilla matkailuliikenteen eri toimijoilta.

Tietolähteinä on käytetty mm. Tilastokeskuksen suomalaisten matkatutkimusta, majoitustilastoa, rajahaastattelututkimusta sekä ilma-, maantie- ja rautatieliikenteen toimijoiden matkustajarakennetta koskevia tietolähteitä.

Raportin tavoitteena on jäsentää olemassa olevista tietolähteistä saatava informaatio sekä kohdentaa tutkimusalueen jatkotutkimustarpeita ja niiden toteutustapaa.

Helsingissä 21. joulukuuta 2007

Harri Uusnäkki

1. Johdanto

Tämä raportti on jatkoa 18.10.2005 päivätylle matkailuliikennetutkimuksen esiselvitykselle, jossa koottiin yhteen merkittävimmät matkailutilastoja tuottavat tahot. Matkailusta on kerätty runsaasti tietoa, mutta tieto on hajallaan ja eri toimijoiden hallussa. Käsillä olevaan raporttiin on koottu yhteen keskeisin olemassa oleva tieto matkailusta Suomessa ja Suomen lähialueilla. Tiedot esitetään pääasiassa kuvioina ja karttoina, jotta yleiskuvan saaminen olisi mahdollisimman vaivatonta.

Raportissa esitellään matkailuun liittyvät keskeisimmät aineistot omina lukuinaan, jotta ymmärrys eri tutkimusten sisällöstä pysyisi selkeänä. Esitettyjen tietojen lisäksi eri aineistoista on saatavissa huomattavan paljon tarkentavaa tietoa. Eri lukujen yhteydessä on mainittu internet-linkki lisätiedon lähteelle sekä merkittävimmät julkaisut.

Raportissa on pyritty antamaan yleiskuva matkailun rakenteesta Suomessa koko valtakunnan tasolla. Matkailuun liittyvästä tietomassasta on poimittu keskeisimmät asiat, jotka liittyvät tavalla tai toisella matkailuliikenteeseen, tai ainakin auttavat hahmottamaan matkailuliikennettä koko maan kattavana ilmiönä. Eri aineistojen mahdollisuuksia ja rajoituksia on käsitelty matkailuliikenteen näkökulmasta.

Vuonna 2005 tehdyn esiselvityksen merkittävin anti oli kartoittaa matkailuliikenteen tutkimiseen liittyviä tietotarpeita. Tässä raportissa pyritään antamaan yleiskuva siitä, miten olemassa oleva tieto kattaa nuo tietotarpeet. Tietotarpeita käsitellään tarkemmin luvussa neljä.

Jatkotutkimuksen kannalta yksi keskeisimpiä kysymyksiä on resurssien järkevä kohdentaminen. Vaihtoehtoja on periaatteessa kolme: analysoidaan olemassa olevia aineistoja tarkemmin, lisätään nykyisiin tutkimuksiin sisältöä tai tehdään kokonaan uusia tiedonkeruita. Toki kaikki kolme vaihtoehtoa voivat tulla kysymykseen samanaikaisesti.

Keskeinen matkailuun ja matkailuliikenteeseen liittyvä käsite on tavanomainen elinpiiri. Tavanomainen elinpiiri tarkoittaa käytännössä henkilön koti-, työ- ja opiskelupaikkakuntaa tai muuten säännöllisesti vierailtua paikkaa. Matkailija on henkilö, joka matkustaa tavanomaisen elinpiirin ulkopuolelle vapaa-ajan, työn tai jonkun muun syyn vuoksi. Tarkemmat matkailuun liittyvät määritykset löytyvät tässä raportissa mainituista lähteistä.

2. Matkailu Suomessa

2.1. Suomalaisen matkatutkimus

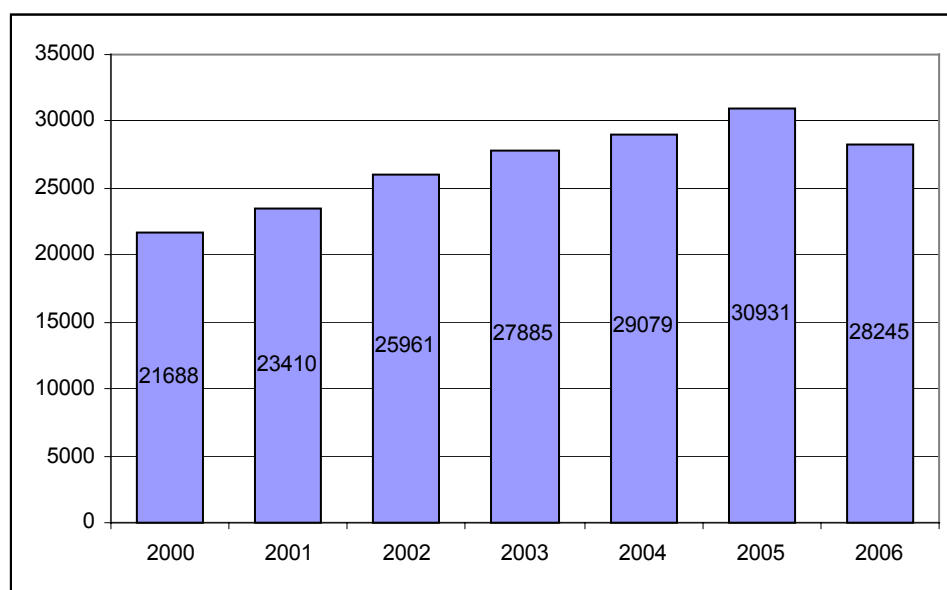
Suomalaisten matkatutkimus on Tilastokeskuksessa kuukausittain tehtävä puhelinhaastattelututkimus, jossa kerätään tietoa 15-74-vuotiaiden suomalaisten kotimaan- ja ulkomaanmatkoista. Kuukausittain haastatellaan yli 1600 henkilöä, joten vuosiaineistoon kertyy lähes 20 000 haastattelua. Tutkimuksen kohteina ovat yöpymisen sisältäneet matkat kotimaassa ja ulkomaille sekä päivämatkat ulkomaille. Kotimaan päivämatkat eivät sisälly tutkimukseen. Tutkimuskokonaisuuteen liittyvä vuositutkimus sisältää tietoja matkan tehneistä henkilöistä.

Tutkimuksen tarkempi kuvaus löytyy netistä (www.stat.fi/til/smat). Olennaisin julkaisu tuoreimmasta aineistosta on nimeltään *Suomalaisten matkailu 2006*. Tietosisältö on nähtävillä liitteessä yksi.

Kotimaanmatkat luokitellaan vapaa-ajanmatkoihin maksullisessa majoituksessa, mökki-matkoihin, vierailumatkoihin sekä työmatkoihin. Tutkimuksessa ovat mukana myös pienet majoitusliikkeet ja yksityiset lomamökit, jotka eivät sisälly majoitustilastoon (ks. luku 2.3). Täysin vertailukelpoista aikasarjaa on saatavissa vuodesta 2000 lähtien.

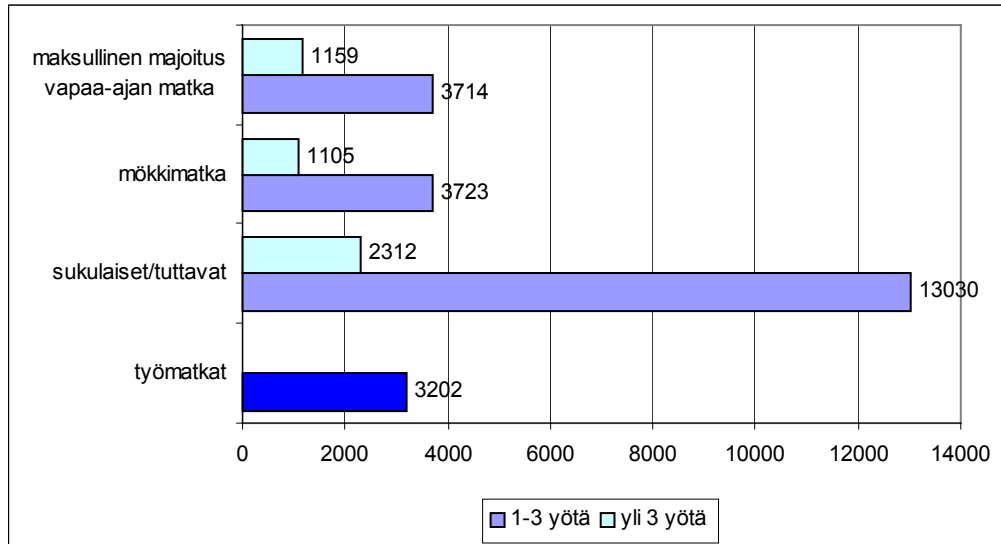
Tutkimus sisältää tietoja lähtö- ja kohdealueiden välisistä matkailuvirroista. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että aineisto sisältää jokaisesta tehdystä matkasta lähtöalueen ja kohdealueen kuntakoodin. Kuntakoodin avulla voidaan tehdä haluttuja aluerajauksia, joskin otostutkimuksen rajoitukset (havaintojen määrä) on tapauskohtaisesti huomioitava. Yleisin tapa otostutkimuksissa on käyttää maakuntajakoa, tai maakuntajakoon perustuvia muunnelmia.

Kuviosta 1 selviää kotimaanmatkojen volyymit 2000-luvulla. Kasvua jatkui vuoteen 2005, mutta vuonna 2006 yöpymisen sisältäneiden matkojen määrä väheni noin 9 prosenttia edellisvuodesta. Kaiken kaikkiaan matkoja tehtiin vuonna 2006 yli 28 miljoonaa.

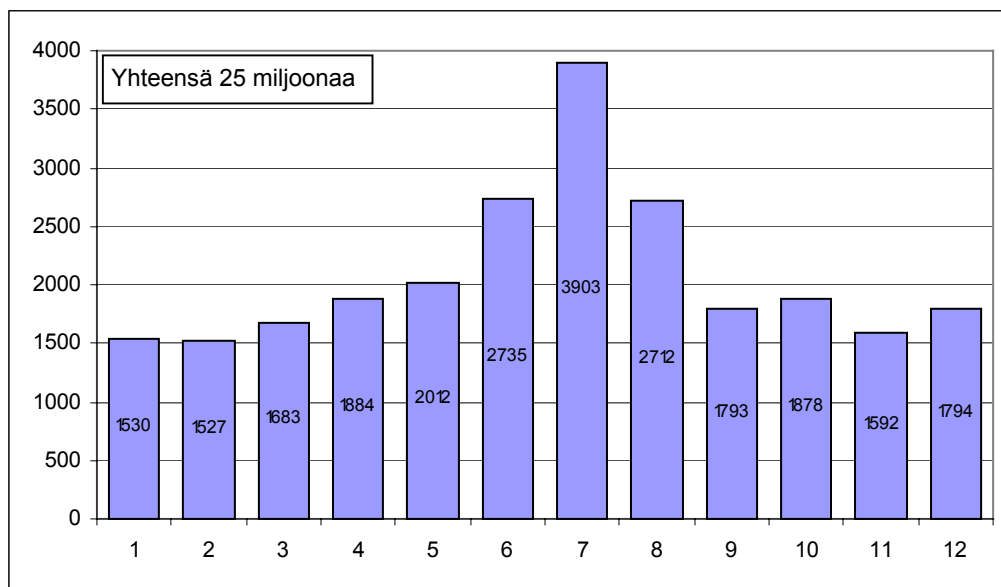
Kuvio 1. 15-74-vuotiaiden suomalaisten yöpymisen sisältäneet kotimaanmatkat vuosina 2000-2006 (tuhatta matkaa)

Yöpymisen sisältäneistä kotimaanmatkoista yli puolet (54 %) oli vierailumatkoja sukulaisien ja tuttavien luo (kuvio 2). Mökkimatkoja omalle mökille sekä vapaa-ajan matkoja maksullisessa majoituksessa tehtiin yhtä paljon. Työmatkoja tehtiin reilut kolme miljoonaa. Valtaosa matkoista oli lyhyitä, alle neljä yötä kestäviä matkoja. Sukulais- ja tuttava-vierailuista alle viidesosa oli tätä pidempiä matkoja. Työmatkoista ei matkan kestoa kysytty.

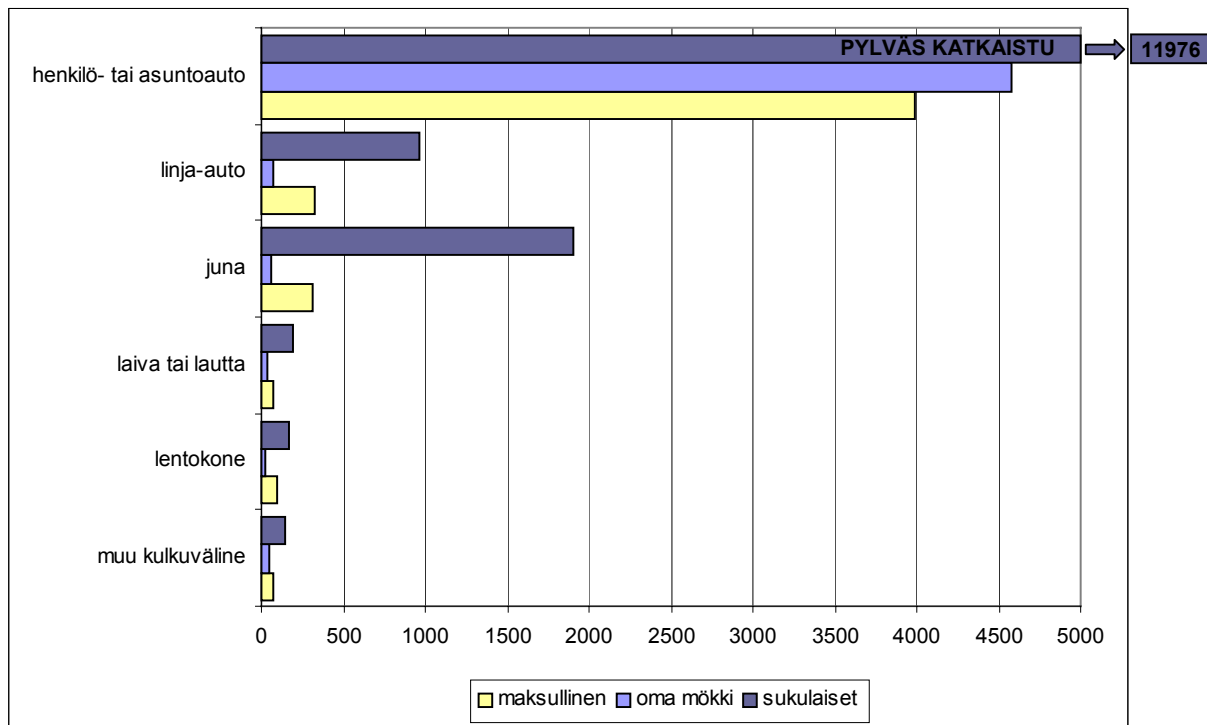
Kuvio 2. 15-74-vuotiaiden suomalaisten yöpymisen sisältäneet kotimaanmatkat vuonna 2006 matkaryhmittäin (tuhatta matkaa)

Kotimaan vapaa-ajanmatkoista lähes 40 prosenttia tehtiin kolmen kesäkuukauden aikana (kuvio 3). Suosituimman lomakuukauden heinäkuun aikana tehtiin lähes neljä miljoonaa matkaa. Keskellä talvea vapaa-ajanmatkojen määrät jäivät puoleentoista miljoonaan kuukaudessa.

Kuvio 3. 15-74-vuotiaiden suomalaisten yöpymisen sisältäneet vapaa-ajanmatkat kotimaassa vuonna 2006 kuukausittain (tuhatta matkaa)

Matkailuliikenteen tutkimisen kannalta keskeistä on matkojen suuntautumisen lisäksi eri kulkuvälineitten käyttö. Kotimaan vapaa-ajan matkoista noin 82 prosenttia tehtiin henkilö- tai asuntoautolla (kuvio 4). Juna oli toiseksi yleisin kulkumuoto ennen linja-autoa. Mökkimatkoista huikeat 95 prosenttia tehtiin autolla. Tämän selittää mökkien syrjäinen sijainti julkisen liikenteen ulottumattomissa.

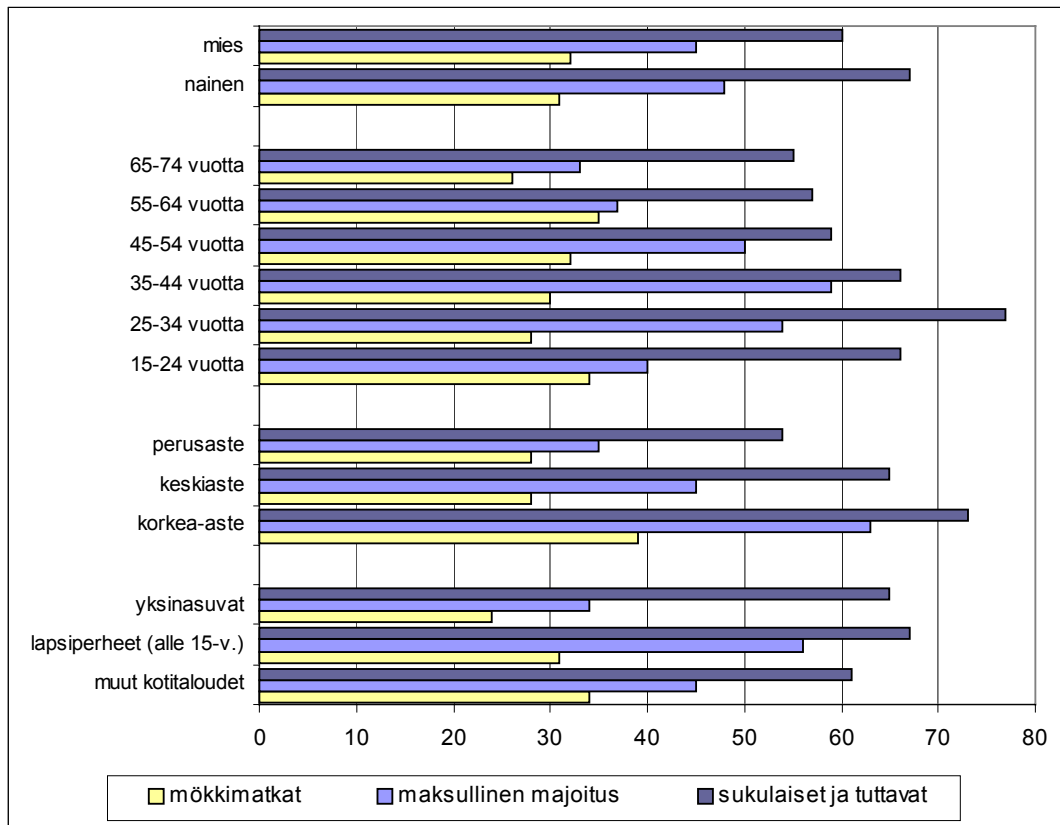

Kuvio 4. 15-74-vuotiaiden suomalaisten yöpymisen sisältäneet vapaa-ajanmatkat kotimaassa vuonna 2006 kulkuvälineittäin (tuhatta matkaa)

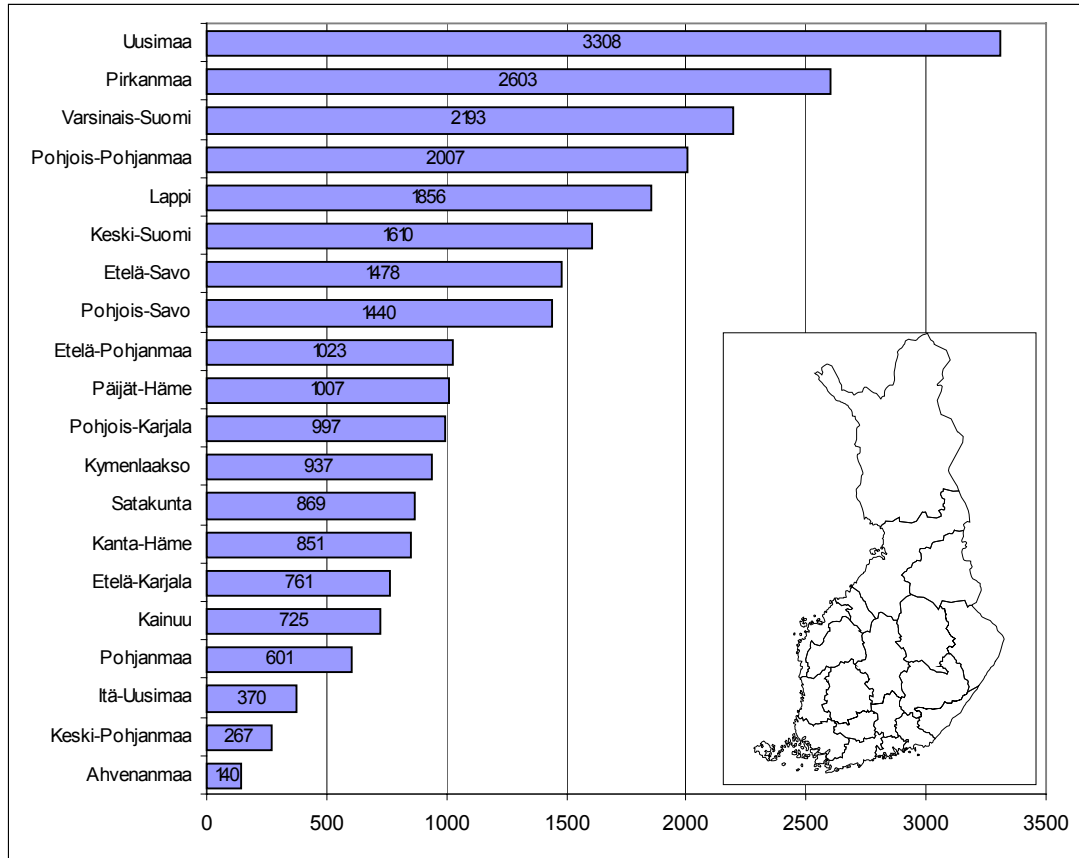
Vuoden 2006 aikana yhdeksän kymmenestä 15-74-vuotiaista suomalaisista teki ainakin yhden yöpymisen sisältäneen kotimaan- tai ulkomaanmatkan. Kotimaanmatkoja, joissa yövyttiin maksullisessa majoituksessa, teki lähes puolet 15-74-vuotiaista. Mökkimatkoja teki joka kolmas, tuttava- ja sukulaisvierailuja kaksi kolmesta. Kuviossa 5 on eritelty vapaa-ajanmatkoja tehneet henkilöt sukupuolen, iän, koulutuksen ja perhemuodon mukaan. Matkustusaktiivisuus vaihtelee jonkin verran taustamuuttujittain, esim. vanhempi väestö matkustaa nuorempia vähemmän.

Kuviosta 6 nähdään kotimaan vapaa-ajanmatkojen matkakohde maakunnittain. Lukuihin sisältyvät myös matkat oman asuinmaakunnan sisällä. Uusimaa ja Pirkanmaa olivat suosituimmat kohdemaakunnat vuonna 2006. Vähiten vapaa-ajanmatkoja tehtiin Ahvenanmaalle ja Keski-Pohjanmaalle. Harvaanasuttu Lappi oli kohteena lähes kahdelle miljoonalle vapaa-ajan viettäjälle.

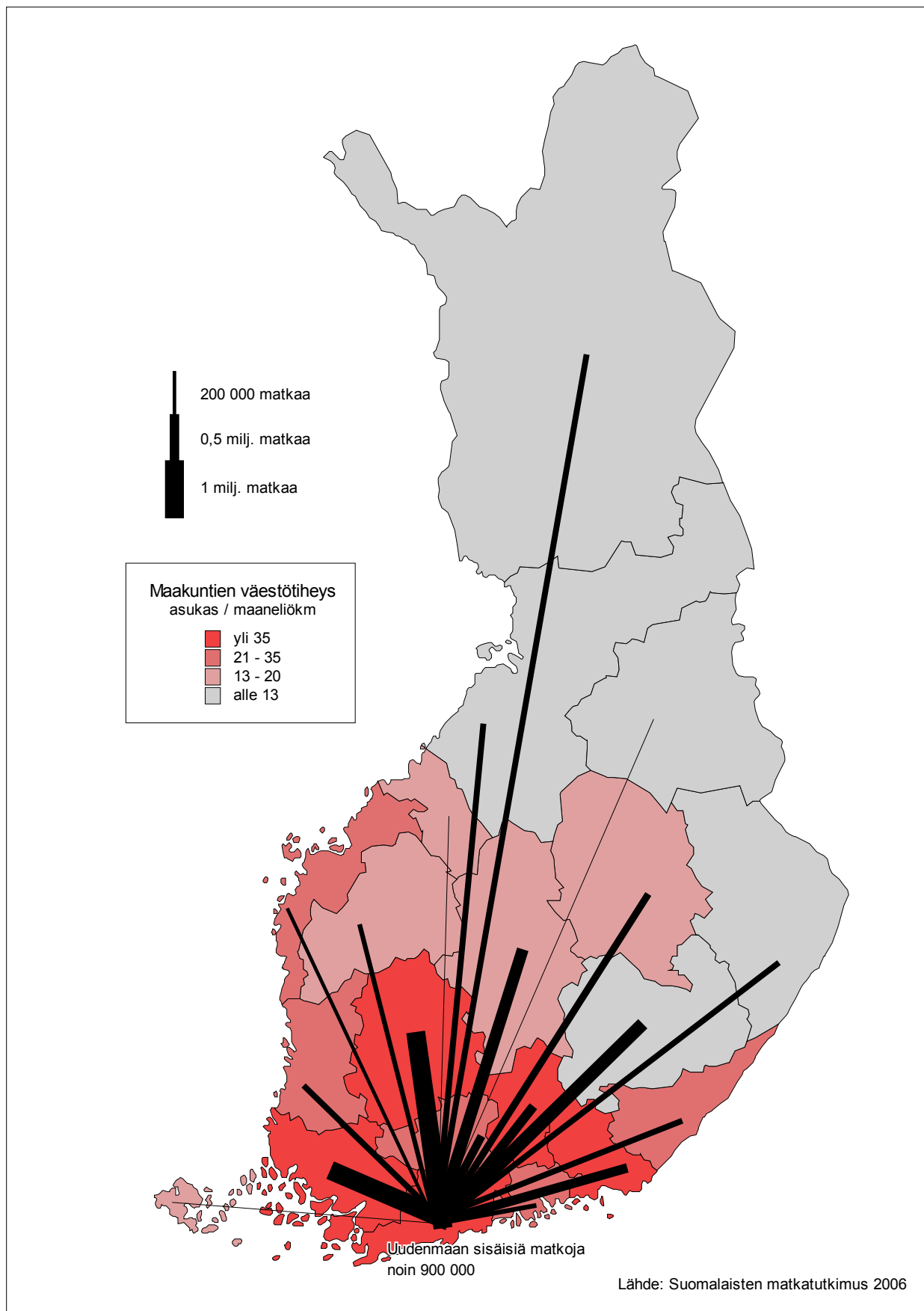
Kuviossa 7 viivan paksuus kertoo Uudeltamaalta lähtevän ja Uudellemaalle tulevan matkailuvolyymin. Vastaava tarkastelu voidaan tehdä muidenkin maakuntien suhteen. Kahden suunnan välinen suhdeluku voidaan esittää erikseen, esim. Lappiin matkusti kuusi kertaa enemmän uusimaalaisia kuin Lapissa asuvia matkusti Uudellemaalle. Kartan visuaalisuuden vuoksi kannattaa yhtä maakuntaa tarkastella aina erikseen. Kun pidetään mielessä henkilöautoliikenteen merkitys matkailuliikenteessä, voidaan olettaa maakuntien välisillä pääteillä olevan valtava merkitys matkailun sujuvuuden kannalta. Tarkemmat reitit, pysähdykset ja erilaiset matkaketjut jäävät arvailujen varaan. Tästä lisää luvussa neljä.

Kuvio 5. Kotimaan vapaa-ajanmatkoja tehneet 15-74-vuotiaat (%) vuonna 2006

Kuvio 6. 15-74-vuotiaiden suomalaisten yöpymisen sisältäneiden kotimaan vapaa-ajanmatkojen matkakohde kohdemaakunnittain (tuhatta matkaa)

Kuvio 7. 15-74-vuotiaiden suomalaisten yöpymisen sisältäneiden kotimaan vapaa-ajanmatkojen suuntautuminen Uudenmaan ja muiden maakuntien välillä vuonna 2006

2.2. Rajahaastattelututkimus

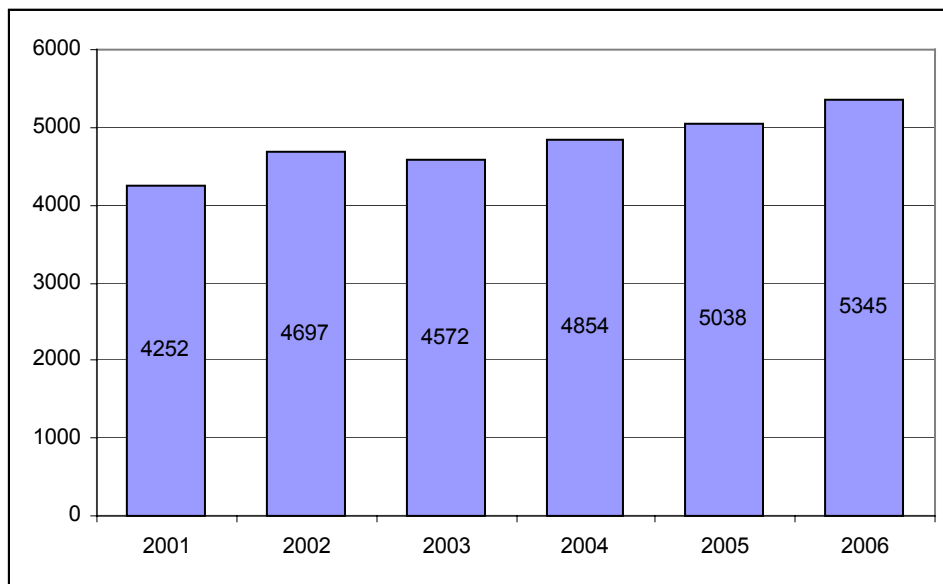
Rajahaastattelututkimus on Tilastokeskuksessa ympärivuotisesti tehtävä haastattelututkimus, jonka tiedot kerätään haastattelemalla Suomesta poistuvia matkustajia kaikissa vilkkaimmissa rajanylityspisteissä. Tutkimuksessa selvitetään Suomessa käyneiden ulkomaisten matkustajien määriä ja matkan luonnetta. Vuonna 2006 haastateltiin kaikkiaan noin 36 500 ulkomaista matkustajaa. Vertailukelpoista tietoa on saatavilla vuodesta 1999 lähtien.

Tutkimuksen tarkempi kuvaus löytyy netistä (www.stat.fi/til/raja). Olennaisin julkaisu tuoreimmasta aineistosta on nimeltään *Ulkomaiset matkailijat Suomessa vuonna 2006*. Tietosisältö on nähtävillä liitteessä yksi. Sisältö muuttuu hieman vuosittain.

Rajahaastattelututkimus on Suomalaisten matkatutkimuksen ohella keskeisin tutkimus, jossa selvitetään Suomen rajojen sisällä tapahtuvan matkailun olemusta. Tutkimusten tietosisältö on samankaltainen, tiedonkeruumenetelmä ja kohdejoukko erilainen. Tutkimukset täydentävät mukavasti toisiaan.

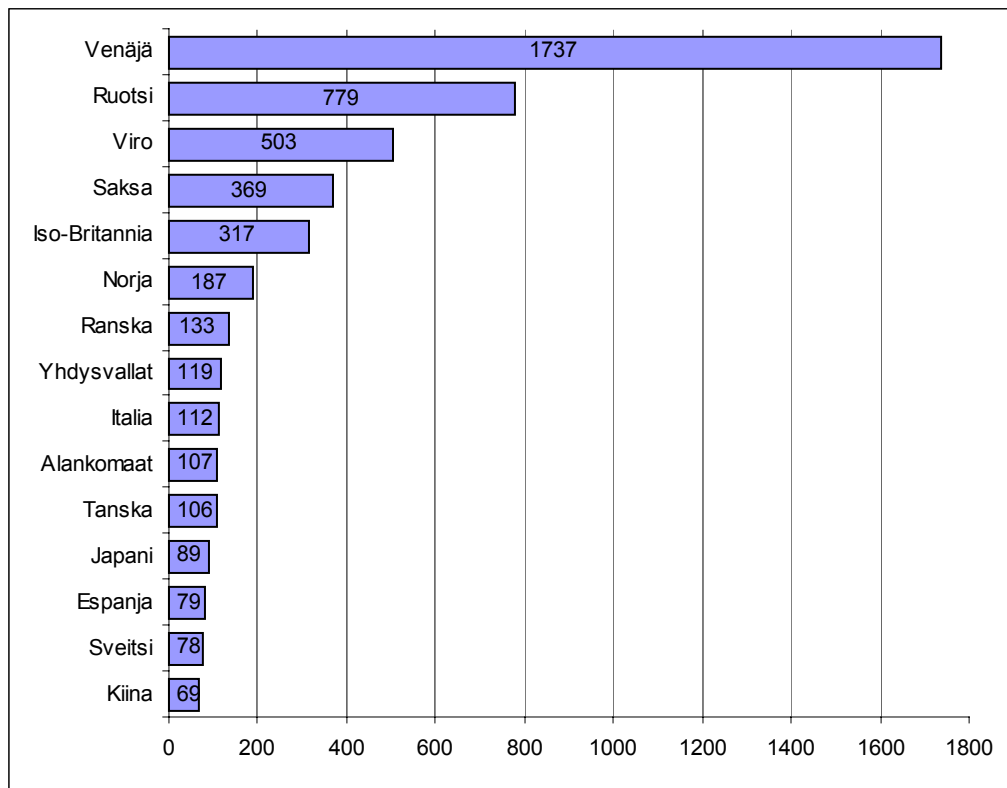
Tutkimus sisältää tietoja lähtö- ja kohdealueiden välisistä matkailuvirroista. Kohdealue on kysytty kunnan tarkkuudella, "lähtöalue" voidaan tulkita olevan haastattelupaikka. Valtaosa matkoista alkaa ja päättyy samaan paikkaan, esimerkkinä Helsingin lentoasema. Aineisto sisältää matkustajien pääasiallisen matkakohteen sekä tiedonkeruupaikan kuntakoodin. Alueellisissa tarkasteluissa otostutkimuksen rajoitukset (havaintojen määrä) on tapauskohtaisesti huomioitava.

Kuviosta 8 selviää matkustajamäärien volyymit 2000-luvulla. Vuonna 2005 ylitettiin viiden miljoonan ulkomaisen matkustajan rajapyykki. Vuonna 2006 matkustajia oli yli 5,3 miljoonaa, kasvua edellisvuodesta noin 6 prosenttia.

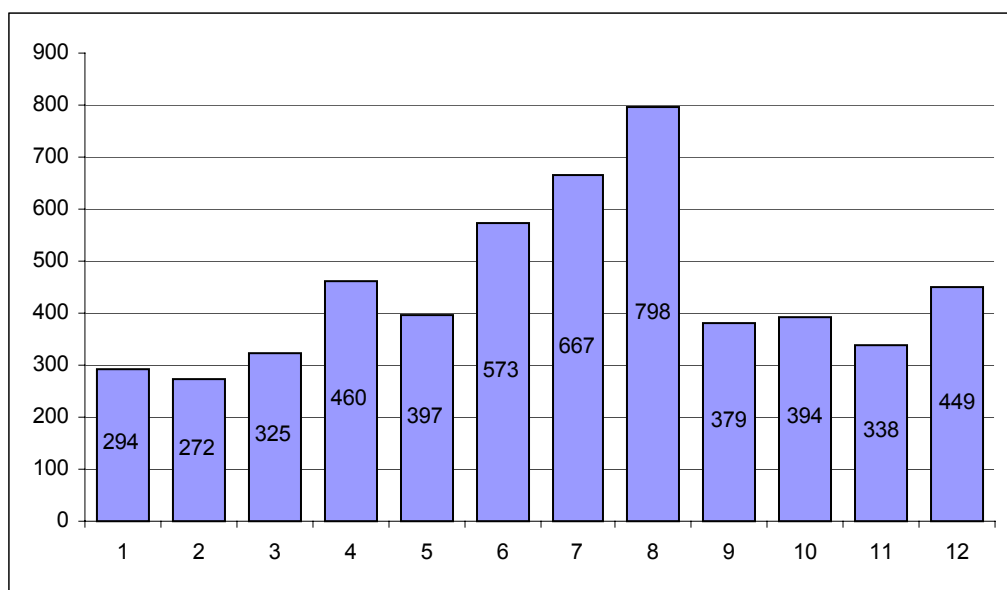
Kuvio 8. Suomessa vuosina 2001-2006 käyneet ulkomailla asuvat matkustajat (tuhatta matkustajaa)

Ylivoimaisesti suurin matkustajaryhmä vuodesta toiseen ovat venäläiset (kuvio 9), joita oli lähes kolmannes kaikista ulkomaisista matkustajista. Venäläisistä kolme neljästä tuli Pietarin alueelta. Noin puolet matkustajista tuli EU-maista. Eniten kasvoi italialaisten, puolalaisten, brittien ja kanadalaisten matkustajamäärä (%) vuoteen 2005 verrattuna.

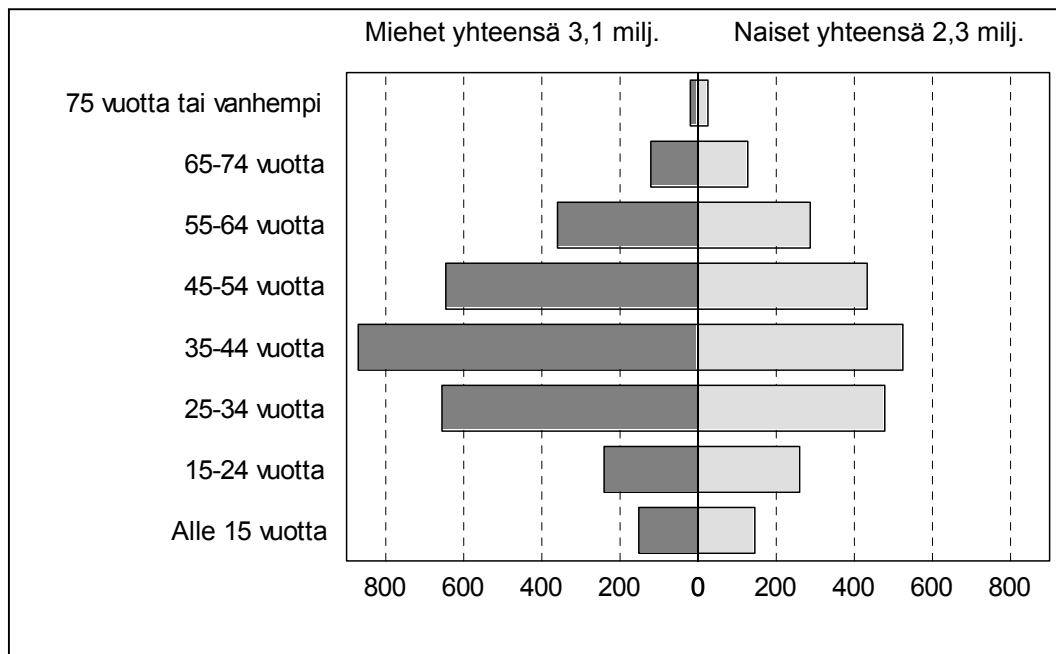
Kuvio 9. Suomessa vuonna 2006 käyneet ulkomailla asuvat matkustajat 15 lukumäärältään merkittävimmän asuinmaan mukaan (tuhatta matkustajaa)

Vilkkain matkustuskuukausi oli elokuu (kuvio 10), joka pitkälti selittyy suomalaisesta tavasta poikkeavalla vuosiloman ajoituksella. Työmatkoja oli eniten lokakuussa.

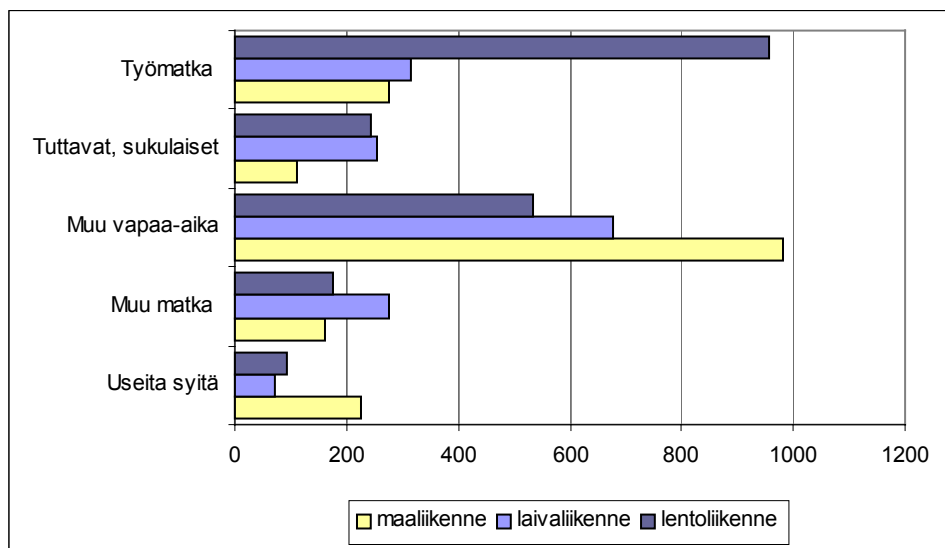
Kuvio 10. Suomessa vuonna 2006 käyneet ulkomailla asuvat matkustajat kuukausittain (tuhatta matkustajaa)

Suomeen vuonna 2006 saapuneista matkustajista lähes 60 prosenttia oli miehiä. Työmatkalaisista miesten osuus oli kaikkiaan 77 prosenttia. Matkustajamäärältään suurin ikäryhmä oli 35-44-vuotiaat (kuvio 11). Noin 40 prosentilla matkustajista oli matkaseuraan omaa perhettä tai sukulaisia. Lapsia oli mukana 14 prosentilla kaikista matkustajista. Neljännes matkustajista oli liikkeellä yksin.

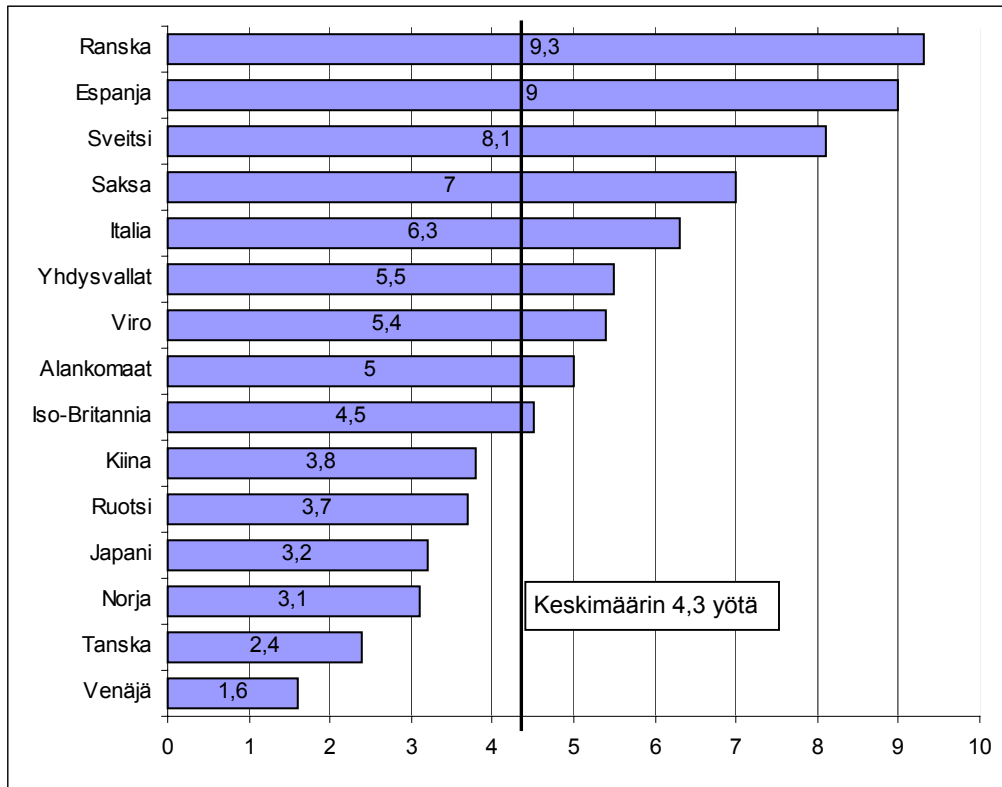
Kuvio 11. Suomessa vuonna 2006 käyneet ulkomailla asuvat matkustajat iän ja sukupuolen mukaan (tuhatta matkustajaa)

Yleisin matkan pääsyy vuonna 2006 oli muu vapaa-ajan matka (41 %). Työmatkalaisia oli 29 prosenttia kaikista matkustajista. Työmatkalle tullaan (ja lähdetään) pääasiassa lentäen, vapaa-ajan matkustajilla auto ja juna ovat yleisimmät kulkutavat (kuvio 12). Lukumääriin ei sisälly kansainvälisillä risteilyaluksilla Suomessa piipahtavat matkustajat, joita käy kesäisessä Helsingissä neljännesmiljoona (ks. luku 2.10).

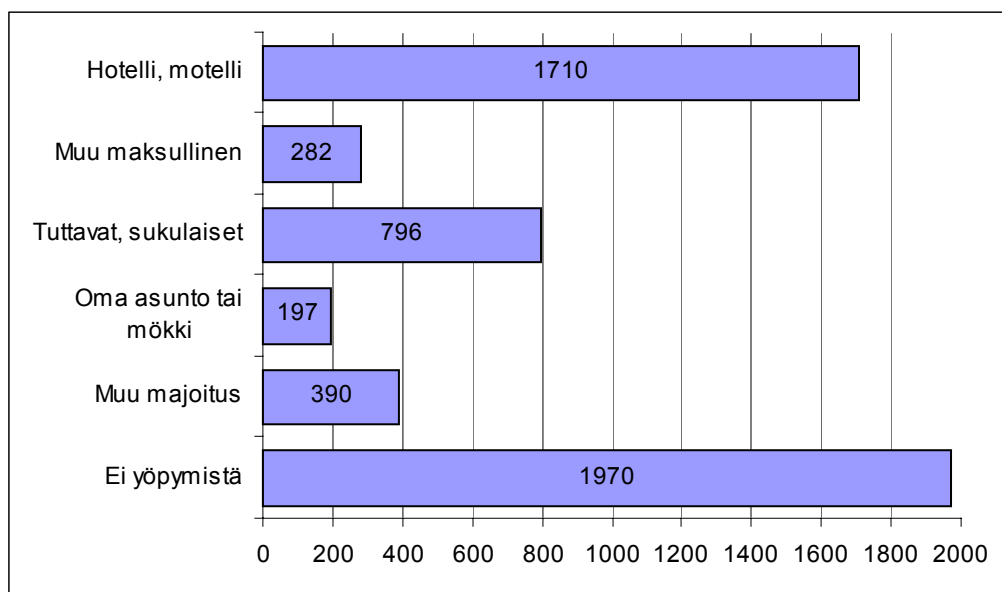
Kuvio 12. Suomessa vuonna 2006 käyneiden ulkomaisten matkustajien matkan pääsyyt liikennemuodon mukaan (tuhatta matkustajaa)

Ulkomaiset matkustajat viipyivät Suomessa vuonna 2006 keskimäärin 4,3 yötä (kuvio 13). Oleskelun kestossa oli merkittäviä eroja niin asuinmaan kuin muidenkin ominaisuuksien suhteen. Päiväkävijöiden osuus oli 37 prosenttia kaikista matkustajista. Venäläisistä huikeat 68 prosenttia oli päiväkävijöitä, joka selittää sen, että ruotsalaisten kokonaisyöpymisten määrä nousi venäläisiä suuremmaksi.

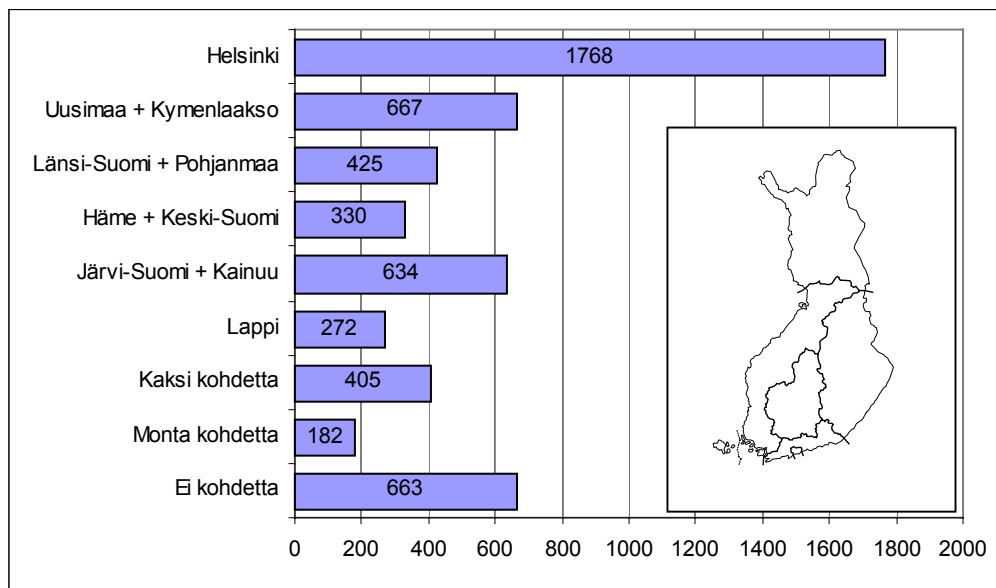
Kuvio 13. Suomessa vuonna 2006 käyneiden ulkomaisten matkustajien oleskelun keskimääräinen kesto (öitä) asuinmaan mukaan

Puolet yöpyneistä matkustajista majoittui hotellissa tai motellissa (kuvio 14). Kuviosta näkyy hyvin päiväkävijöiden merkittävä osuus matkustajien kokonaismäärästä.

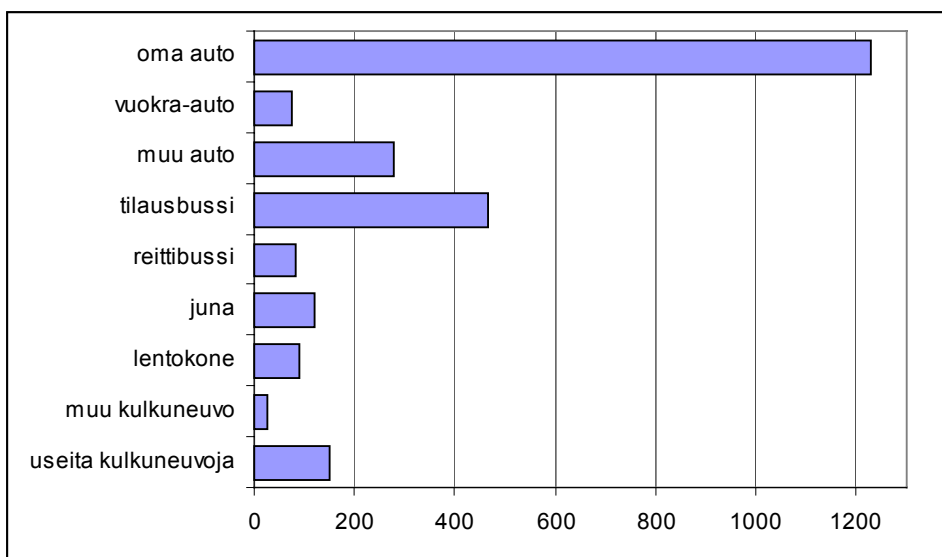
Kuvio 14. Suomessa vuonna 2006 käyneiden ulkomaisten matkustajien majoitustavat (tuhatta matkustajaa)

Kolmasosa ulkomaisista matkustajista mainitsi pääasialliseksi matkakohteekseen Helsingin (kuvio 15). Työmatkalaisista joka toisen pääasiallinen matkakohde oli Helsinki. Paikkakunnista kolmen kärkeä hallitsivat Helsinki, Lappeenranta ja Turku. Mikäli matkakohdetta ei ollut lainkaan, oli kyseessä kauttakulkumatkustaja.

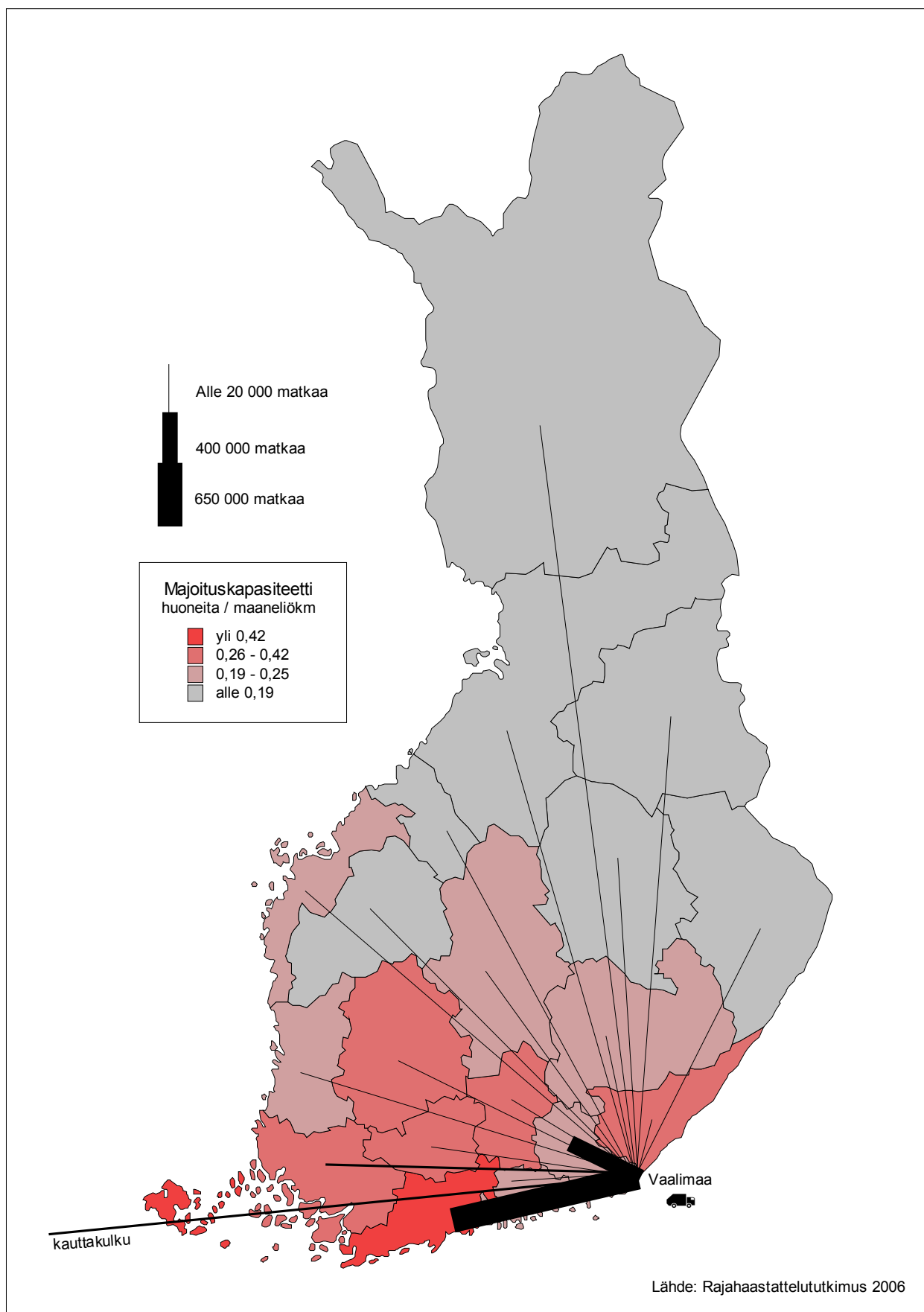
Kuvio 15. Suomessa vuonna 2006 käyneiden ulkomaisten matkustajien pääasiallinen matkakohde Suomessa (tuhatta matkustajaa)

Vuonna 2004 noin puolet ulkomaisista matkustajista teki vähintään 100 kilometrin mittaisen yhdensuuntaisen matkan Suomessa. Heistä puolet käytti kulkuneuvona omaa autoaan. Tilausbussi on kulkuneuvoista toiseksi yleisin.

Kuvio 16. Suomessa vuonna 2004 käyneiden ulkomaisten matkustajien käyttämät kulkuneuvot (tuhatta matkustajaa)

Haastattelupaikan (esimerkkinä Vaalimaa) ja pääasiallisen matkakohteen välisiä matkustajavirtoja voi tarkastella kuviosta 17. Kartasta näkyy selvästi venäläisten kaksi keskeisintä kohdealuetta, Helsingin suunta ja Kymenlaakson lähikaupat. Volyyymeissa on mukana sekä meno Vaalimaalta että paluumatka Vaalimaalle. Tarkemmat reitit, pysähdykset ja erilaiset matkaketjut jäävät arvailujen varaan (ks. luku 4).

Kuvio 17. Suomessa vuonna 2006 käyneiden ulkomaisten matkustajien matkojen suuntautuminen Vaalimaalta eri maakuntiin vuonna 2006

2.3. Matkailutilasto

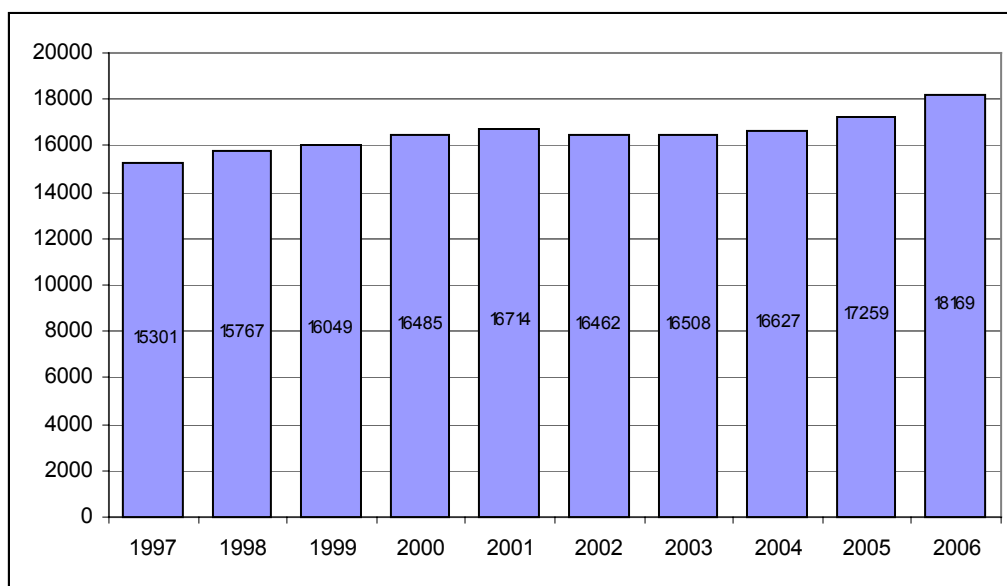
Matkailutilasto on Tilastokeskuksen majoitusliikerekisteriin perustuva tilasto, jota päivitetään jatkuvasti majoitusliikkeiltä saatavilla tiedoilla. Tilastoinnin piirissä ovat majoitusliikkeet, joissa on vähintään 10 huonetta, mökkiä tai matkailuvaunupaikkaa. Tätä pienemmät majoitusliikkeet sekä yksityismajoitus jäävät tilastoinnin ulkopuolelle. Tilasto sisältää tietoja majoituspaikoista ja niiden käyttöasteesta, majoituspalvelujen hinnoista sekä saapuneiden vieraiden ja yöpymisten määristä asuinmaan mukaan eriteltynä. Vertailukelpoista aikasarjaa on saatavissa vuodesta 1995 lähtien.

Tilaston tarkempi kuvaus ja kattavuus löytyy netistä (www.stat.fi/til/matk). Olennaisin julkaisu tuoreimmasta aineistosta on nimeltään *Matkailutilasto 2007*. Tietosisältö on nähtävillä liitteessä yksi.

Matkailuliikenteen näkökulmasta Matkailutilasto kertoo, missä kunnassa maksulliset majoitusliikkeet sijaitsevat ja kuinka suuri on niihin kohdistuvan matkailun volyymi. Matkan tehneen henkilön kohdealue on siis tiedossa, mutta tieto lähtöalueesta ja kulkumuodosta puuttuu. Suomalaisten matkatutkimus ja Rajahaastattelututkimus antavat tältä osin tarkempaa tietoa.

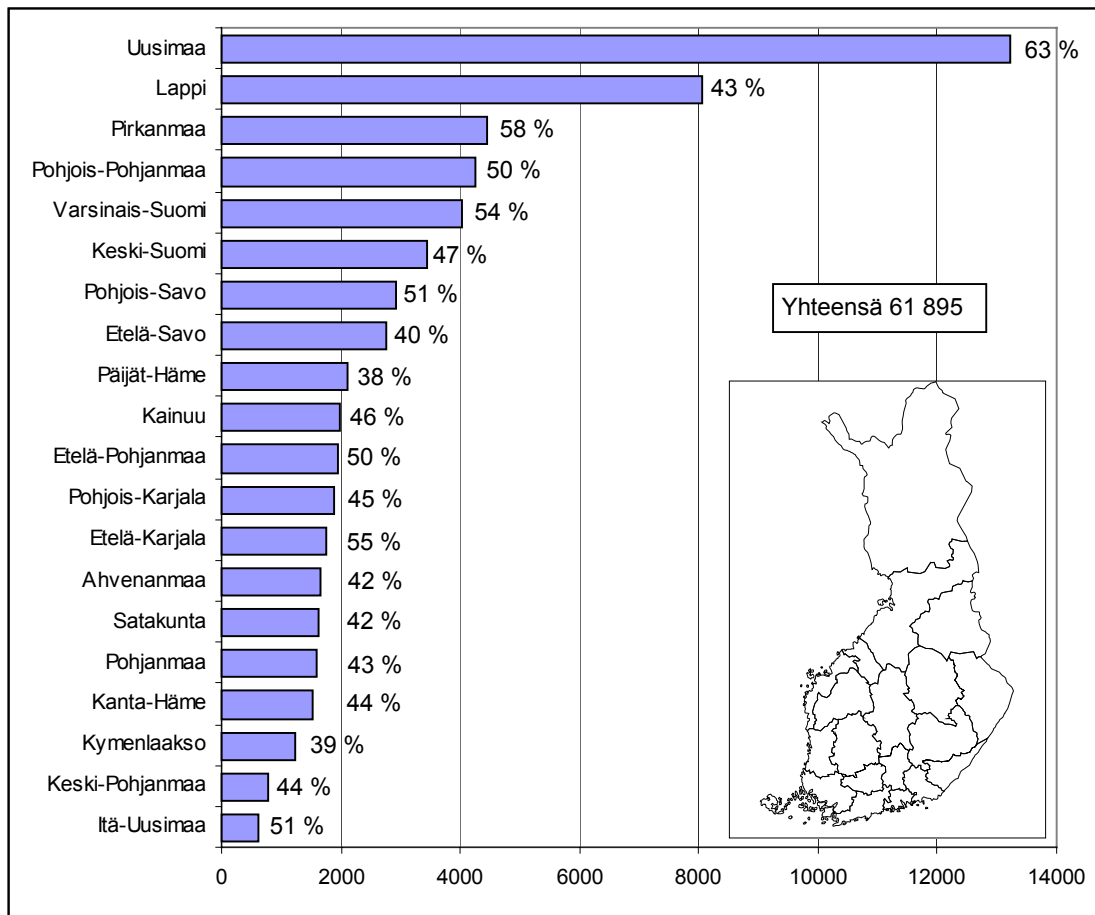
Matkailutilasto 2007 -julkaisussa on kuvattu Suomen matkailutulot ja -menot, jotka yhdessä muodostavat matkustustaseen. Laskelmat perustuvat pääasiassa Suomalaisten matkatutkimuksessa ja Rajahaastattelututkimuksessa kerättyihin rahankäyttötietoihin. Ulkomaiset matkustajat kuluttivat Suomessa vuonna 2006 noin 1,9 miljardia euroa. Suomalaisten ulkomaanmatkailun menot olivat samaan aikaan noin 2,7 miljardia euroa. Matkailun kokonaiskulutusta Suomessa mittaa ns. matkailun satelliittitilinpito, josta saa lisätietoa netistä (www.ktm.fi - yritykset - matkailu elinkeinona - tilastoja ja tutkimuksia). Vuonna 2005 matkailun kokonaiskulutus Suomessa oli noin 9,6 miljardia euroa.

Kuviossa 18 on esitetty yöpymisten kokonaismäärä tilastoon kuuluvissa majoitusliikkeissä 10 viime vuoden aikana. Vuonna 2006 ylitettiin ensi kertaa 18 miljoonan yöpymisen raja. Suomalaisten osuus oli 73 prosenttia kaikista yöpymisistä.

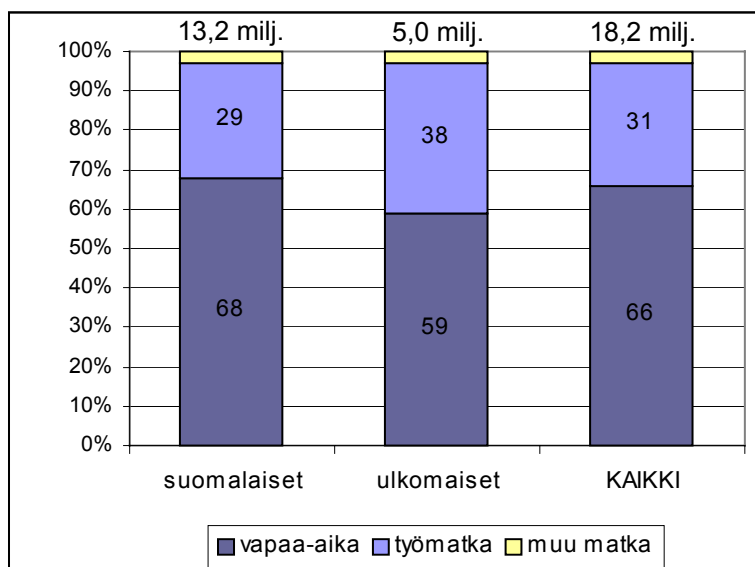
Kuvio 18. Yöpymiset majoitusliikkeissä vuosina 1997-2006 (tuhansia)

Vuonna 2007 tilastoinnin piirissä olevissa majoitusliikkeissä oli yhteensä lähes 62 000 huonetta tai mökkiä. Huoneista 82 prosenttia oli hotelleissa. Viidennes huonekapasiteetista oli Uudellamaalla. Hotellihuoneiden käyttöaste oli paras Uudellamaalla (kuvio 19).

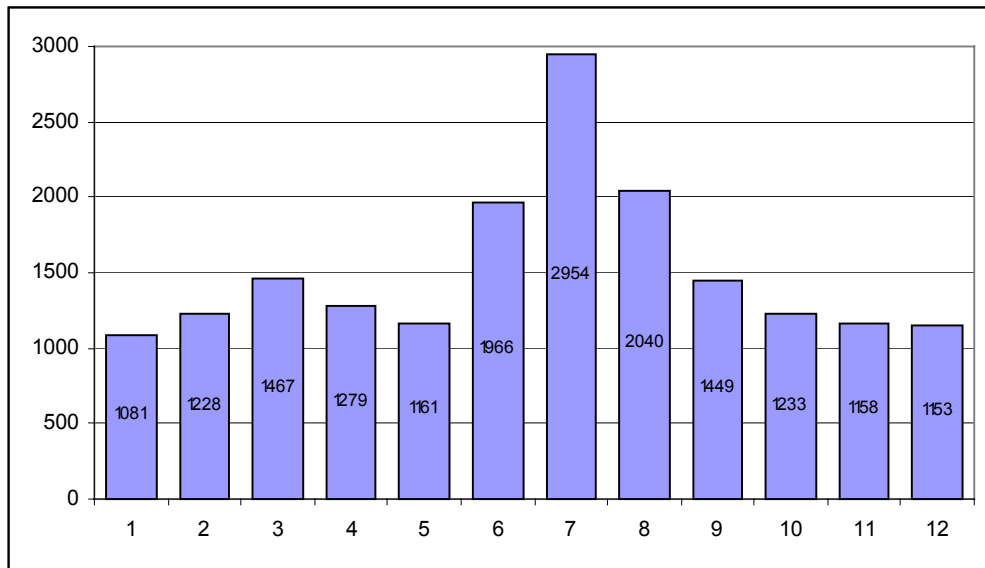
Kuvio 19. Majoitusliikkeiden kapasiteetti (huoneiden tai mökkien lkm) vuonna 2007 sekä hotellihuoneiden käyttöaste (%) vuonna 2006 maakunnittain

Vuonna 2006 majoitusliikkeissä yöpyi noin 13 miljoonaa suomalaista ja 5 miljoonaa ulkomaalaista. Suomalaisista useampi oli vapaa-ajan matkalla (kuvio 20).

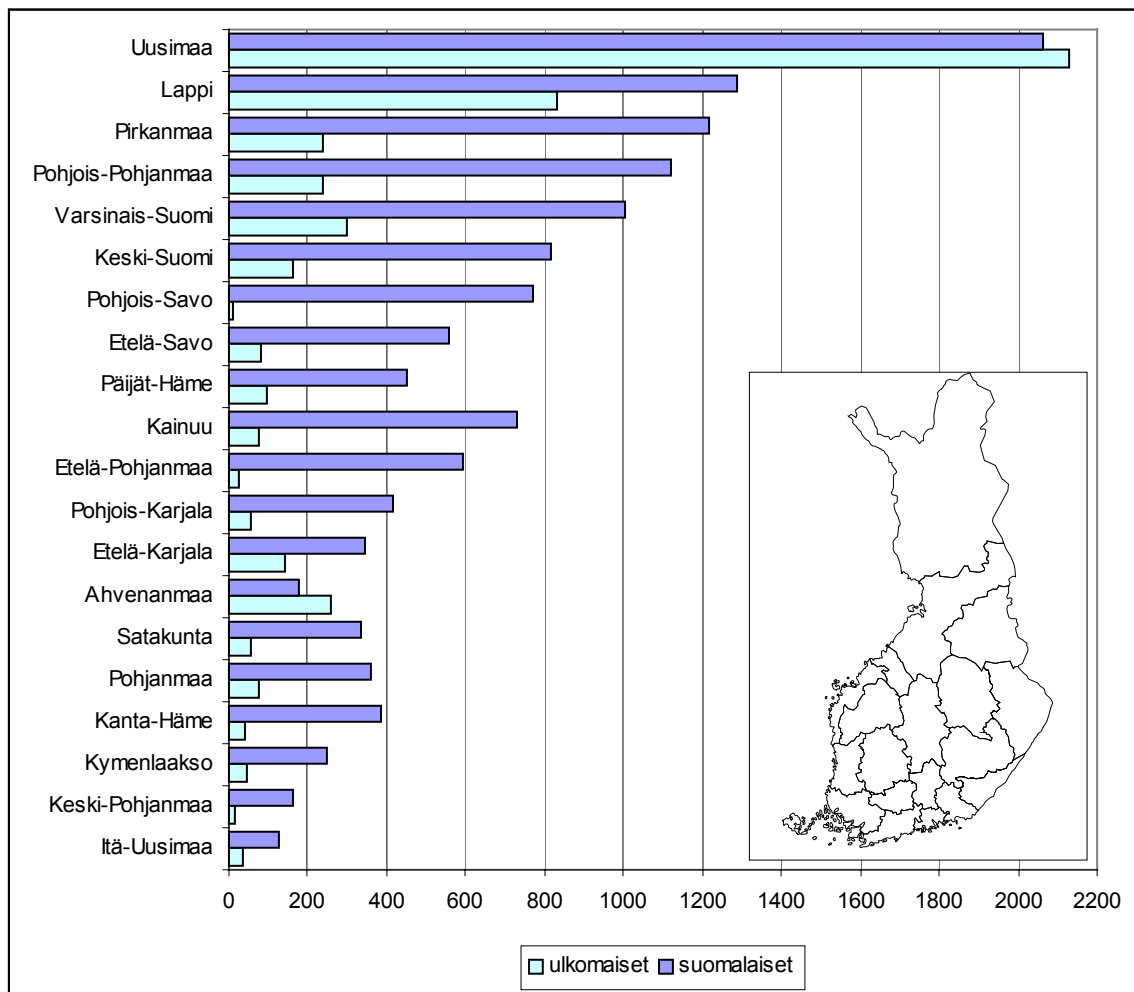

Kuvio 20. Yöpymiset majoitusliikkeissä matkan tarkoituksen mukaan vuonna 2006

Vilkkain kuukausi majoitusliikkeissä oli heinäkuu (kuvio 21), joka heijastelee suomalaisten vuosiloman ajoittumista. Maakunnittain tarkasteltuna kuviossa 22 näkyy selvästi Uudenmaan vetovoima sekä kotimaisten että ulkomaisten matkustajien keskuudessa. Toiseksi suosituin kohdealue oli Lappi, jossa yövyttiin yli kaksi miljoonaa yötä vuonna 2006.

Kuvio 21. Yöpymiset majoitusliikkeissä kuukausittain vuonna 2006 (tuhansia)

Kuvio 22. Yöpymiset majoitusliikkeissä maakunnittain vuonna 2006 (tuhansia)

2.4. Kesämökit

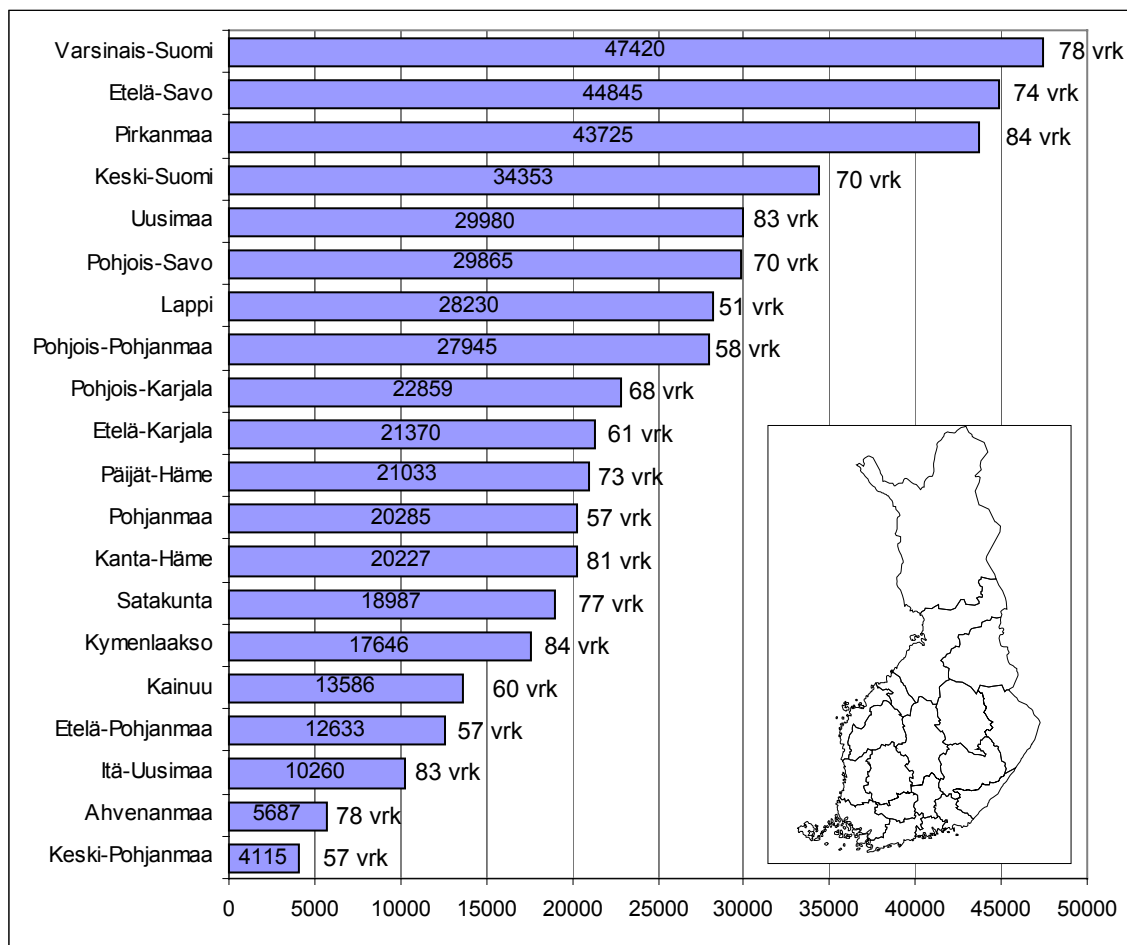
Kesämökkitilasto kuvaa olemassa olevaa mökkikantaa ja kesämökkien (vapaa-ajan asuntojen) määrää vuoden viimeisenä päivänä. Tilastokeskuksen Kesämökkitilasto on kokonaisuineisto, joka perustuu Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmän rakennuksia koskeviin tietoihin. Liiketoimintaa palvelevia lomamökkejä ja siirtolapuutarhamökkejä ei lueta vapaa-ajan asuinrakennuksiksi.

Kesämökkitilaston tarkempi kuvaus löytyy netistä (www.stat.fi/til/kmok). Tietosisältö on nähtävillä liitteessä yksi. *Kesämökit 2005* jäi tilaston viimeiseksi painojulkaisuksi.

Tilastosta selviää kesämökin sijaintikunta ja omistajan asuinkunta. Lähtö- ja kohdealueiden väliset mökkiliikenteen volyymit ovat täten esitettävissä. Ongelmia tuottaa kuitenkin se, että mökin pääasiallinen käyttäjä on usein joku muu kuin mökin (usein ikääntynyt) omistaja. Tarkkoja omistajatietoja ei ole kaikista mökeistä saatavissa.

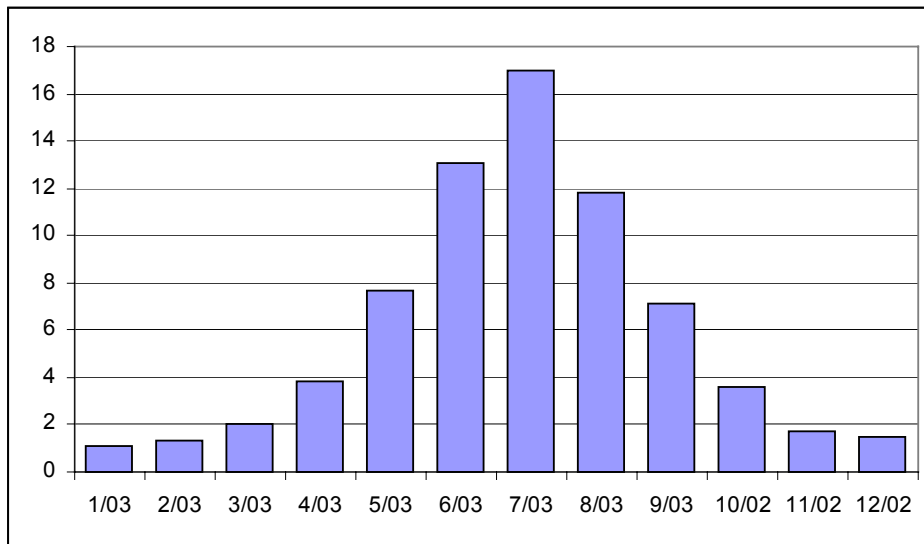
Kesämökkitilaston mukaan Suomessa oli vuoden 2006 lopussa noin 475 000 kesämökkiä. Kesämökeistä noin 390 000 oli yksityisten henkilöiden omistuksessa ja loput yritysten, yhteisöjen, perikuntien tai ulkomaalaisten omistamia. Kesämökin omistaviin asutokuntiin kuului noin 800 000 henkeä, mutta tämä ei kuvaa tarkasti todellista käyttäjien määrää.

Kuviosta 23 selviää kesämökkien sijainti maakunnittain. Eniten mökkejä on Varsinais-Suomessa, Etelä-Savossa ja Pirkanmaalla, yksittäisistä kunnista Kuusamossa.

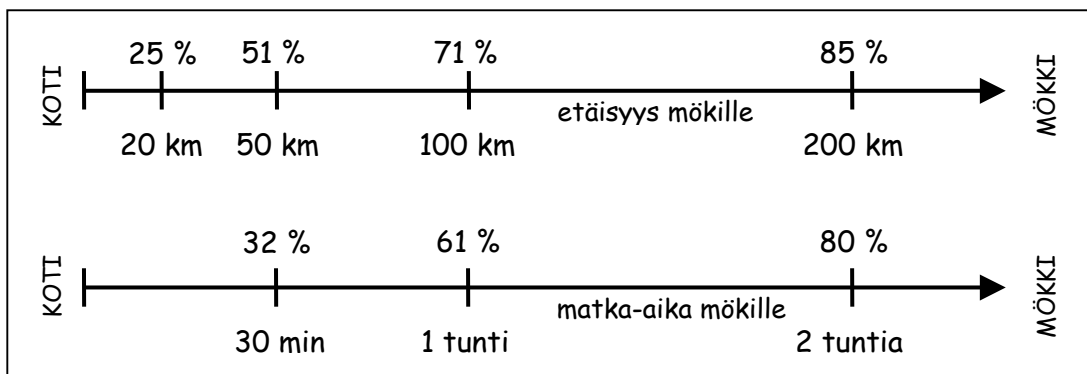
Kuvio 23. Kesämökkien määrä maakunnittain vuonna 2006 sekä mökin käyttö (vrk/v. 2003)

Tilastokeskuksessa tehty Kesämökkibarometri perustuu pääosin vuonna 2003 tehtyyn postikyselyyn, jossa tiedonkeruun kohteena oli 5000 yksityistä kesämökkiä ympäri Suomen. Kesämökkien omistajilta kysyttiin mm. mökin sijaintiin, käyttöön, varustukseen ja palvelujen käyttöön liittyviä kysymyksiä. Kesämökkibarometrin mukaan kesämökkiä käytettiin eniten Kymenlaaksossa, Pirkanmaalla, Uudellamaalla ja Kanta-Hämeessä, jossa mökin oma käyttö ylitti 80 vuorokautta vuodessa (kuvio 23). Pienin käyttöaste oli Lapin mökeissä. Keskimäärin mökkiä käytettiin 72 vuorokautta vuodessa. Kesämöккеily painottuu lämpimimpiin kuukausiin ja loma-aikoihin (kuvio 24). Noin kolmannes mökeistä sopii ympärivuotiseen käyttöön.

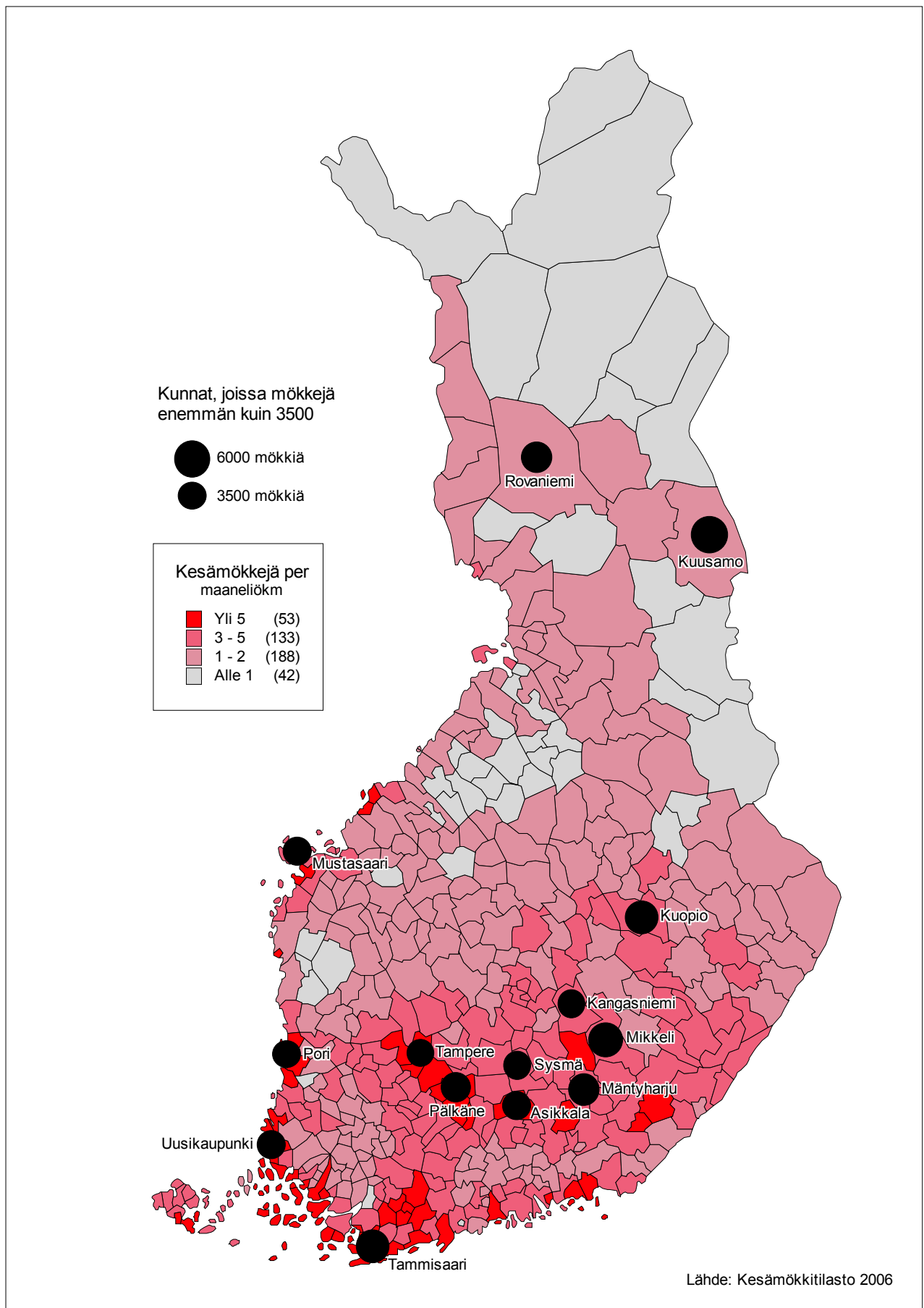
Kuvio 24. Kesämökin oma käyttö kuukausittain vuoden aikana (vuorokautta)

Mökin käyttöasteeseen ja mökkiliikenteen määrään vaikuttaa olennaisesti myös mökkimatkan pituus. Noin puolella mökkiläisistä mökkimatkan pituus on alle 50 kilometriä. Kolmasosa mökkiläisistä selviää mökkimatkasta alle puolen tunnin ja 60 prosenttia alle tunnissa (kuvio 25).

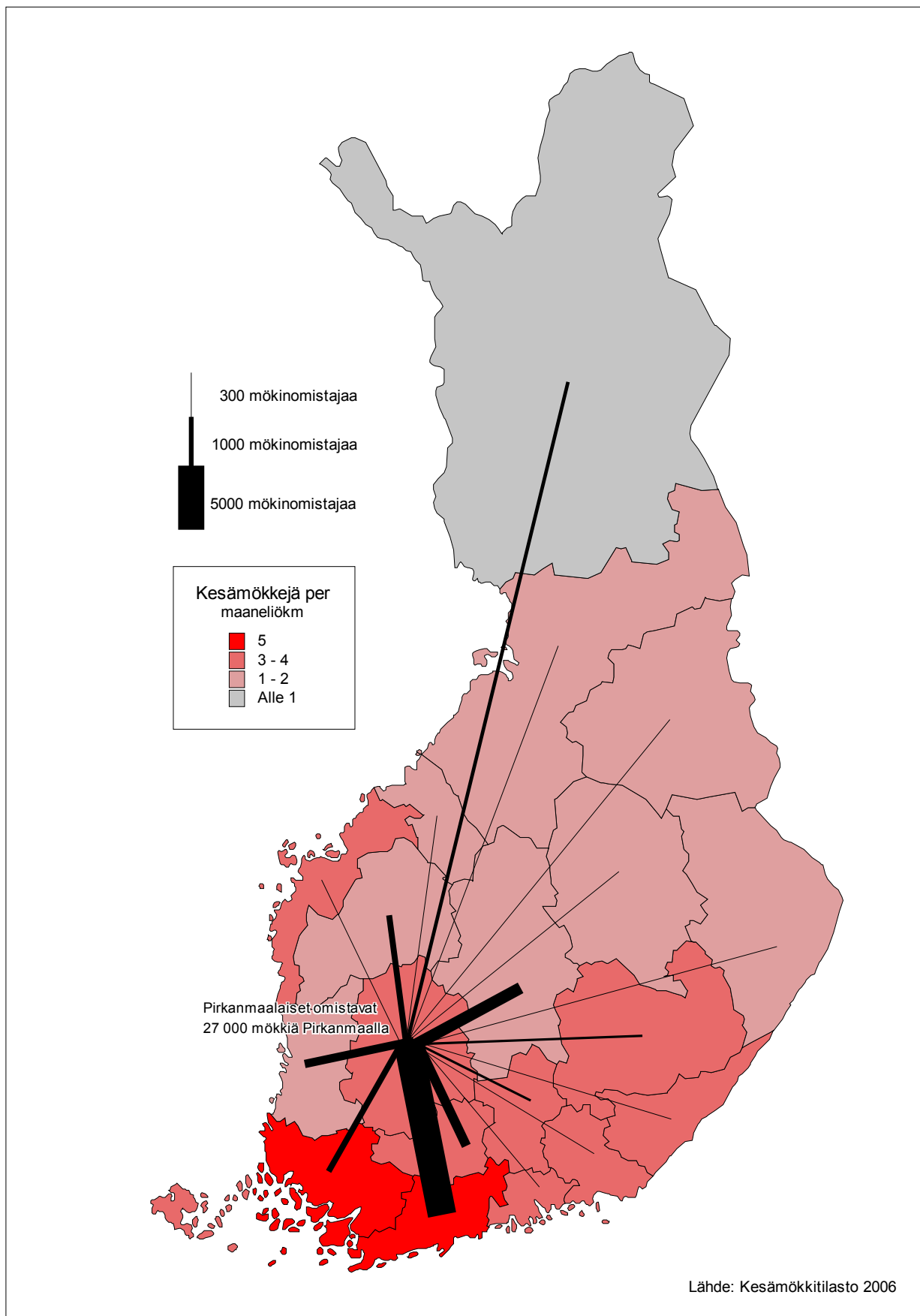

Kuvio 25. Vakituisen asunnon ja kesämökin välinen etäisyys (% mökkiläisistä)

Kuviossa 26 näkyy kesämökkitiheys kunnittain. Mökkien sijainti kertoo paljon siitä, missä päin Suomea mökkeilyliikennettä on eniten. Pirkanmaan ja muiden maakuntien välisen mökkiliikenteen volyymit selviävät kuviosta 27. Pirkanmaalaisista mökinomistajista kolmella neljästä on kesämökki Pirkanmaalla. Kahden suunnan välinen suhdeluku voidaan esittää erikseen, esim. Pirkanmaalla mökin omistavia eteläpohjalaisia oli puolet enemmän kuin Etelä-Pohjanmaalla mökin omistavia pirkanmaalaisia. Samanlainen esitys voidaan tehdä jokaisesta maakunnasta erikseen.

Kuvio 26. Kesämökit kunnittain vuonna 2006

Kuvio 27. Pirkanmaan ja muiden maakuntien välisen mökkiliikenteen suunta vuonna 2006

2.5. Henkilöliikennetutkimus

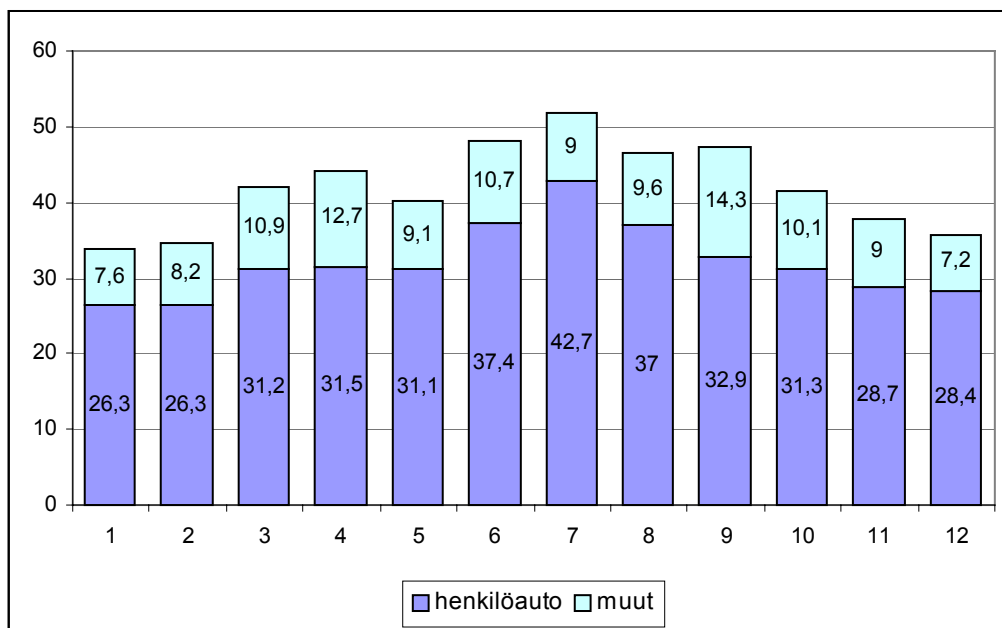
Valtakunnallisella henkilöliikennetutkimuksella kerätään tietoa 6-vuotta täyttäneiden suomalaisten liikkumisesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Viimeisin tutkimus tehtiin puhelinhaastatteluina vuosien 2004-2005 aikana. Toteutuksesta vastasivat WSP LT-Konsultit ja TNS Gallup. Tuoreimmassa aineistossa on yli 13 000 hyväksyttyä haastattelua, joissa kertyi tietoa yli 39 000 päivittäisestä matkasta sekä 20 000 yli 100 kilometriä pitkästä matkasta. Henkilöliikennetutkimus toteutetaan kuuden vuoden välein.

Tutkimuksen tarkempi kuvaus löytyy netistä (www.hlt.fi), josta löytyy myös olennaisin julkaisu *Henkilöliikennetutkimus 2004-2005*. Tietosisältö on nähtävillä liitteessä yksi.

Tutkimuksessa kerättiin tietoa päivittäisestä liikkumisesta sekä yli 100 kilometriä pitkistä matkoista. Matkoiksi luetaan kaikki matkat, jos ne ulottuvat pihapiirin ulkopuolelle. Matkailuliikennettä tutkittaessa aineiston keskeisin osa on pitkät matkat. Lyhyemmistä matkoista tarkasteluun tulisi poimia tavallisen elinpiirin ulkopuolelle tehdyt matkat, jotta matkailun määritelmä täyttyisi.

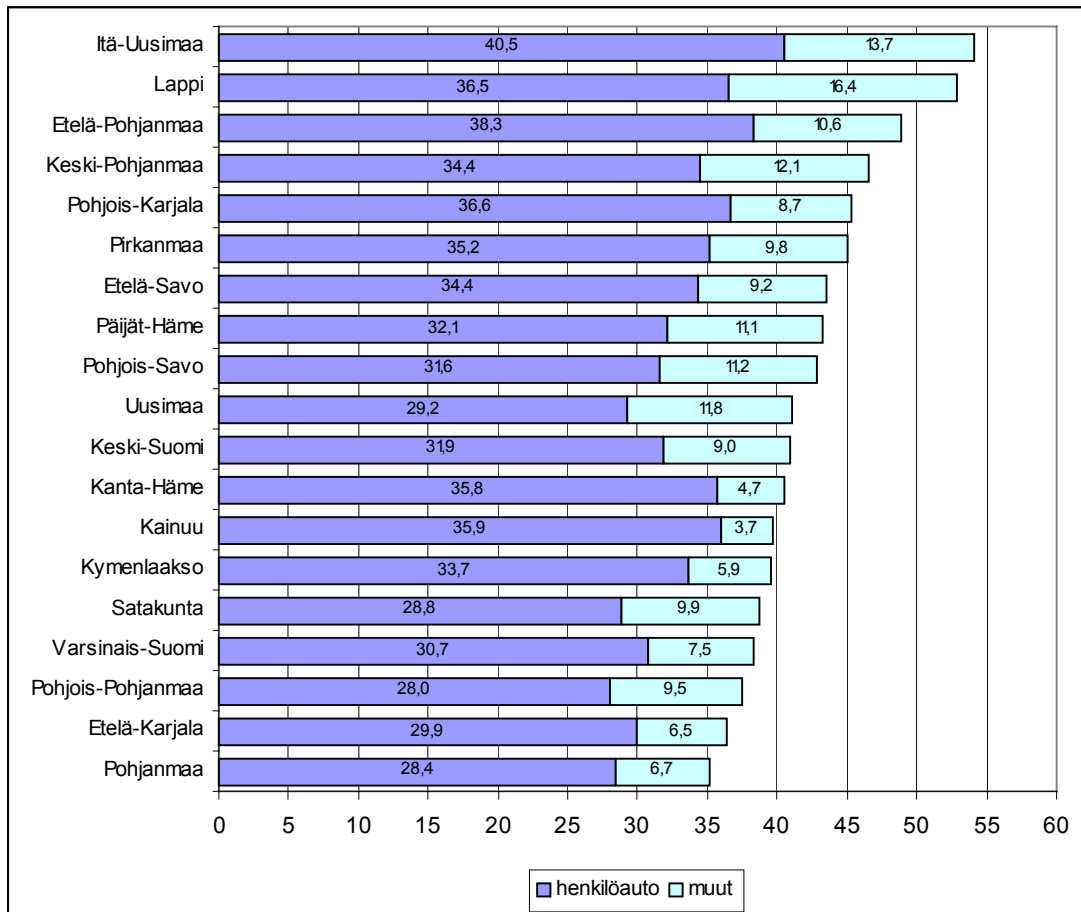
Tutkimus sisältää tietoja lähtö- ja kohdealueiden välisistä matkailuvirroista. Päivittaiset matkat on kirjattu osoitteen tarkkuudella. Yli 100 kilometrin matkoista löytyvät sekä lähtöettä kohdealueiden kuntakoodit. Alueellisissa tarkasteluissa otostutkimuksen rajoitukset (havaintojen määrä) on tapauskohtaisesti huomioitava.

Henkilöliikennetutkimuksen keskeisimpiä käsitteitä ovat matkaluku ja matkasuorite. Vuonna 2004-2005 suomalaiset tekivät keskimäärin kolme kotimaanmatkaa vuorokaudessa, joiden keskipituus oli 15 kilometriä. Näihin matkoihin käytettiin aikaa yhteensä yksi tunti 10 minuuttia. Kuviosta 28 nähdään, miten keskimääräinen matkasuorite vaihteli kuukausittain. Ympäri vuotinen keskiarvo oli 42 kilometriä henkilöä kohden vuorokaudessa, kun heinäkuussa vuorokautinen matkasuorite nousi yli 50 kilometrin. Pylväistä erottuu selvästi henkilöauton merkitys ihmisten liikkumisessa.

Kuvio 28. Keskimääräinen kotimaan matkasuorite kuukausittain kulkutavan mukaan (km/hlö/vrk)

Pääosa kokonaismatkasuoritteesta syntyy väkirikkaammassa Etelä- ja Länsi-Suomessa. Kuviossa 29 on esitetty päivittäisten matkojen matkasuoritteet maakunnittain. Itä-Uudellamaalla ja Lapissa matkasuorite ylittää 50 kilometriä henkilöä kohden vuorokaudessa. Henkilöauton osuus on keskimäärin kolme neljäsosaa matkasuoritteesta. Kuviossa on mukana kaikki tutkimuspäivän matkat matkan pituudesta riippumatta. Suurin osa matkasuoritteesta on vapaa-ajan matkoja.

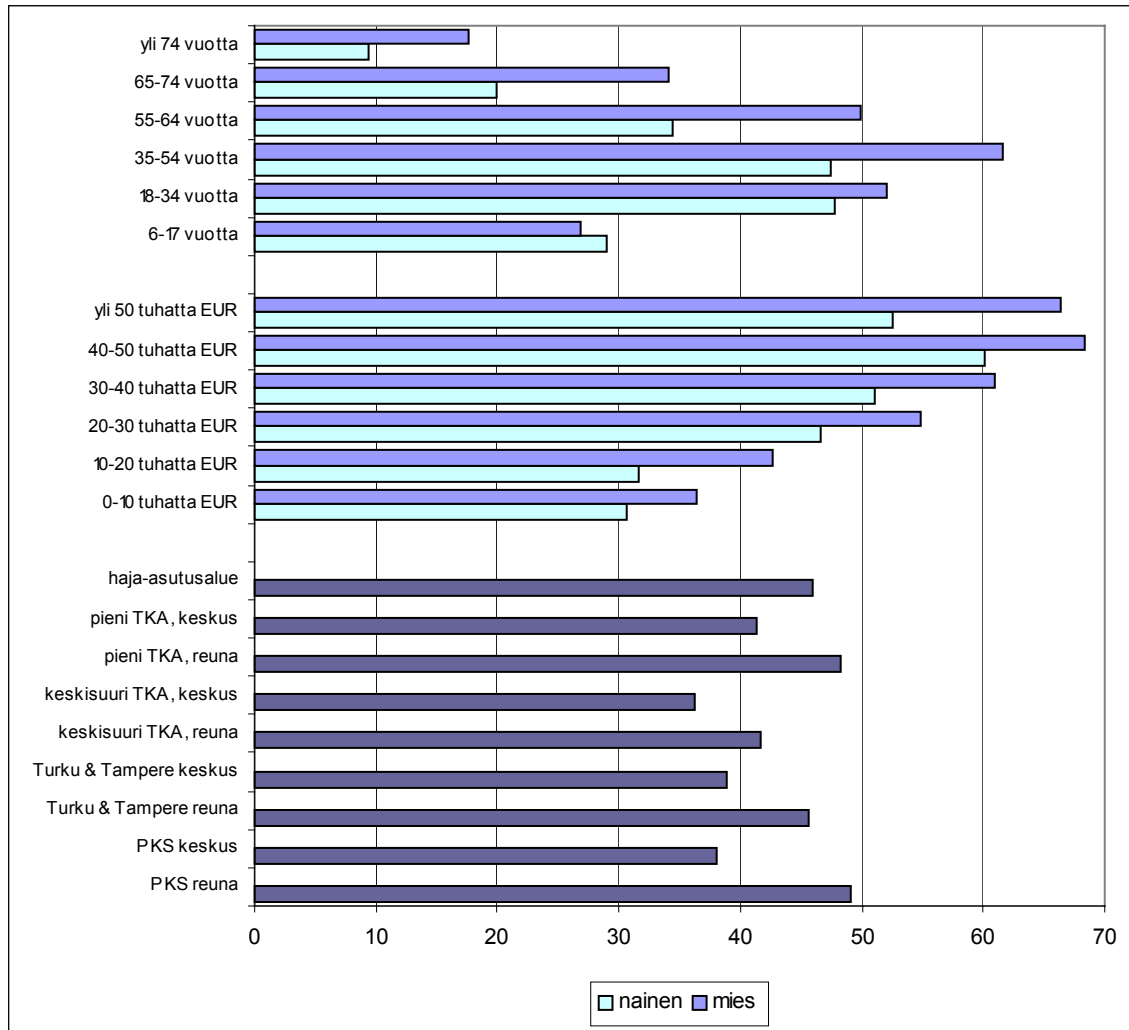

Kuvio 29. Keskimääräinen kotimaan päivittäisten matkojen matkasuorite kulkutavan mukaan asuinmaakunnittain (km/henkilö/vrk)

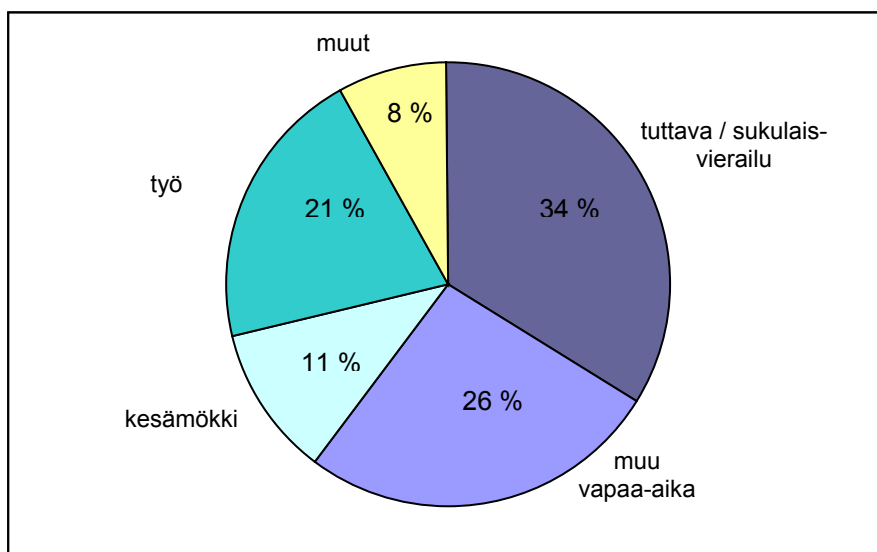
Kuviosta 30 voi verrata eri väestöryhmien liikkumista toisiinsa. Miehet liikkuvat naisia enemmän lähes kaikissa ikäryhmissä. Eniten liikkuvat 35-54-vuotiaat. Parempituloiset liikkuvat pienituloisia enemmän. Kaikkien työssäkäyntialueiden reuna-alueiden ihmiset liikkuvat keskusalueiden ihmisiä enemmän, mikä onkin luonnollista mm. pidempien työmatkojen vuoksi.

Suomalaiset tekivät vuonna 2004-2005 keskimäärin 20 yli 100 kilometrin matkaa vuodessa. Joka kymmenes niistä oli ulkomaanmatka. Pitkistä kotimaanmatkoista 71 prosenttia liittyi vapaa-aikaan (kuvio 31). Matkan pituuden kasvaessa yleistyy junan ja lentokoneen käyttö.

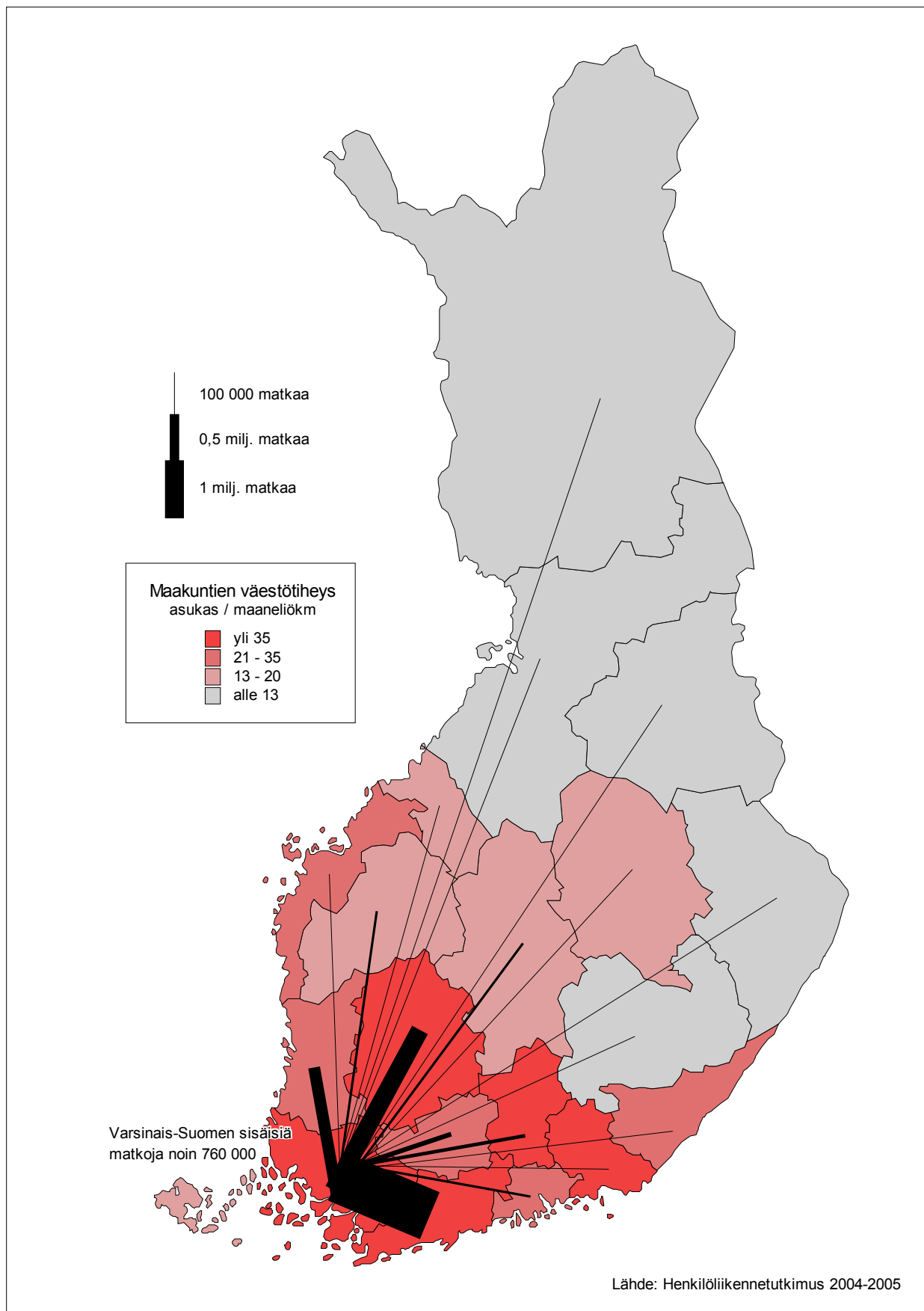
Kuviosta 32 voi tarkastella Varsinais-Suomen ja muun maan välisen matkustusvolyymin yli 100 kilometriä pitkien matkojen osalta. Matkat suuntautuvat Varsinais-Suomesta pääasiassa kolmeen naapurimaakuntaan eli Uudellemaalle, Pirkanmaalle ja Satakuntaan. Kuvioon 7 verrattuna kuviossa 32 esitetyt matkat tulevat mukaan kahteen kertaan (edestakaisessa matkassa meno on oma matkansa, paluumatka omansa). Tarkemmat reitit, pysähdykset ja matkaketjut jäävät arvailujen varaan (ks. luku 4).

Kuvio 30. Keskimääräinen kotimaan matkasuorite eri taustamuuttujien mukaan (km/henkilö/vrk)

Kuvio 31. Yli 100 kilometriä pitkät kotimaanmatkat matkan tarkoituksen mukaan

Kuvio 32. Yli 100 kilometriä pitkien matkojen suuntautuminen Varsinais-Suomen ja muiden maakuntien välillä vuosien 2004-2005 aikana

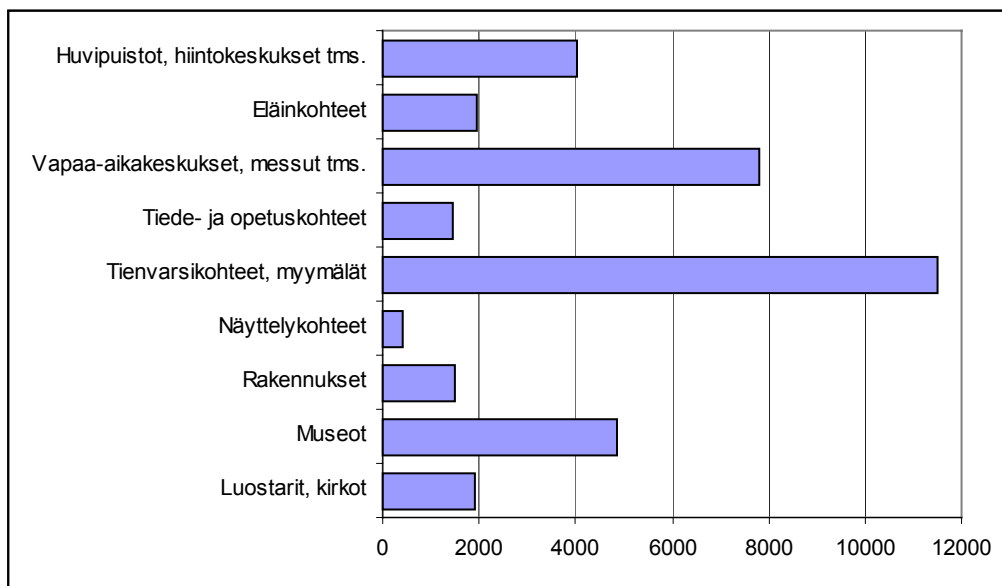
2.6. Matkailukohteiden kävijämäärät

Matkailun edistämiskeskuksen matkailukohteiden kävijämääräselvitystä on julkaistu vuodesta 1985 lähtien. Selvitykseen otetaan vuosittain mukaan uusia kohteita ja vanhoja tiputetaan pois. Vuoden 2006 kävijämääräselvityksessä tiedot saatiin yli 400 matkailukohteelta. Selvitys kattaa useimmat merkittävät matkailukohteet Suomessa, joskin joitain suuria kohteita (laskettelukeskuksia) puuttuu kokonaan.

Tutkimuksen tarkempi kuvaus löytyy netistä (www.mek.fi – tutkimukset ja tilastot). Viimeisin julkaisu on nimeltään *Matkailukohteiden kävijämäärät 2006*.

Matkailukohteet luokitellaan kuviossa 33 näkyviin pääryhmiin, jotka voidaan jakaa useisiin alaryhmiin. Eniten kävijöitä oli tienvarsikohteissa ja myymälöissä. Keskisten kyläkauppa oli mukana matkailukohteena, jossa kävi yksistään kuusi miljoonaa vierailijaa. Toiseksi suurin pääryhmä oli vapaa-aikakeskukset ja messut. Ryhmään kuului mm. kylpylät, elokuvateatterit ja kulttuuritapahtumat.

Selvityksessä on listattu matkailukohteet kohderyhmittäin ja maakunnittain. Suurimpana heikkoutena on, ettei paikallisia kävijöitä ja muualta tulleita matkailijoita pysty erottelmaan toisistaan. Matkailuliikenteen näkökulmasta selvitys ei nykyisellään anna kovin paljon hyödynnettävää tietoa. Kävijämääräselvitystä voidaan kuitenkin hyödyntää suunniteltaessa tarkentavia tutkimuksia. Osa matkailukohteista tekeekin omia markkinatutkimuksiaan. Lista matkailukohteista toimii erinomaisena taustatietona pohdittaessa eri alueiden matkailun identiteettiä ja kehittämiskohteita. Matkailukohteiden sijainnista voi osittain päätellä, mille alueelle ja pääväylille matkailuliikenne keskittyy eri maakunnissa.

Kuvio 33. Matkailukohteiden kävijämäärät kohderyhmittäin vuonna 2006 (tuhansia)

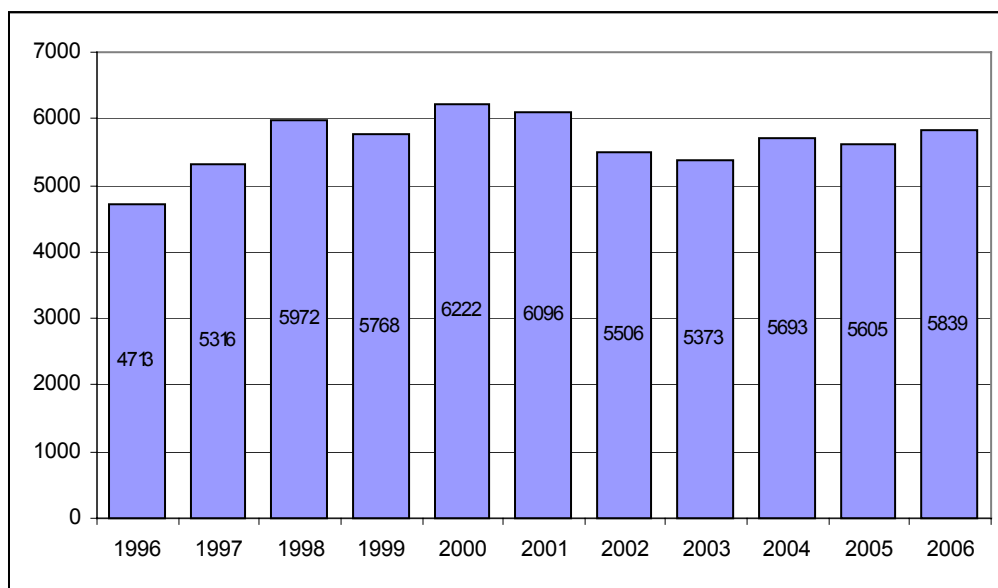
2.7. Ilmailutilastot

Ilmailulaitos Finavia tilastoi matkustajien, laskeutumisten ja rahdin määriä. Tiedot lento-tapahtumista saadaan lennonjohdosta. Lentoyhtiökohtaiset tiedot matkustaja- ja rahti-määristä saadaan lentoasemilla toimivilta huolintayhtiöiltä. Perustilastot julkaistaan kuukausittain. Vertailukelpoista aikasarjaa on saatavilla noin 10 vuoden ajalta.

Ilmailutilastoista löytyy lisätietoa netistä (www.finavia.fi - liikennetilastot). Nettisivuilta löytyvät myös kuukausittaiset ja vuosittaiset *Lentoliikennetilastot*.

Matkustajamäärä sisältää lähteneiden, saapuneiden ja vaihtaneiden matkustajien yhteenlasketun määrän. Kotimaan liikenteessä koko maan tasolla laskettaessa on siten kukin yksittäinen matkustaja laskettu kahteen kertaan. Matkustajatilastot eivät sisällä miehistöä, sylilapsia eivätkä kauttakulkumatkustajia. Mukaan lasketaan säännöllinen liikenne, tilausliikenne sekä yleisilmailu.

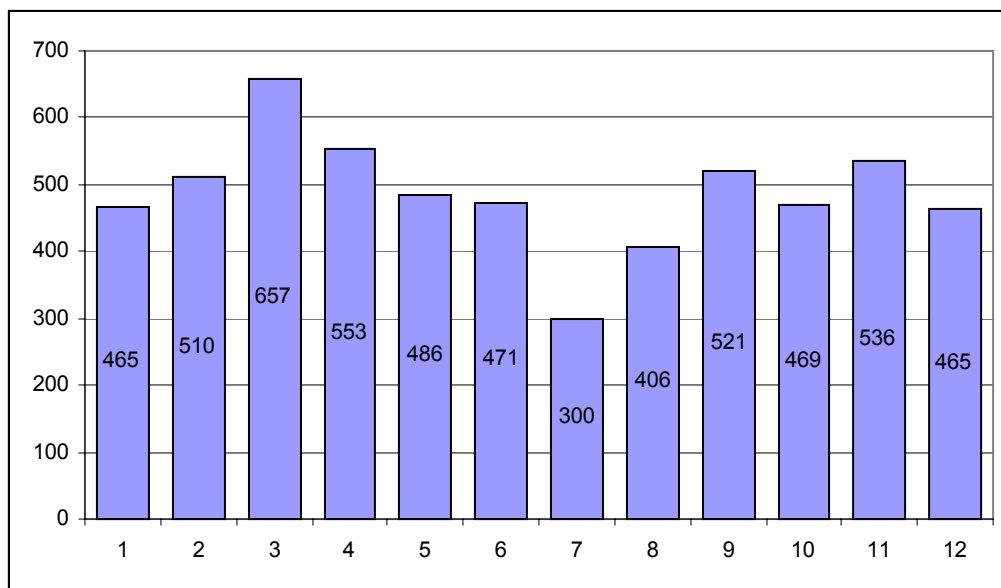
Kuviosta 34 nähdään kotimaan matkustajamäärät vuodesta 1996 alkaen. Matkustajamäärä notkahti hieman 2000-luvun alkupuolella, mutta määrä on jälleen kasvussa. Vuonna 2006 kotimaan lentomatkustajien määrä oli lähes kuusi miljoonaa. Matkustajamäärä vaihtelee rajusti kuukausittain (kuvio 35). Maaliskuu oli vuoden 2006 suosituin lentokuukausi.

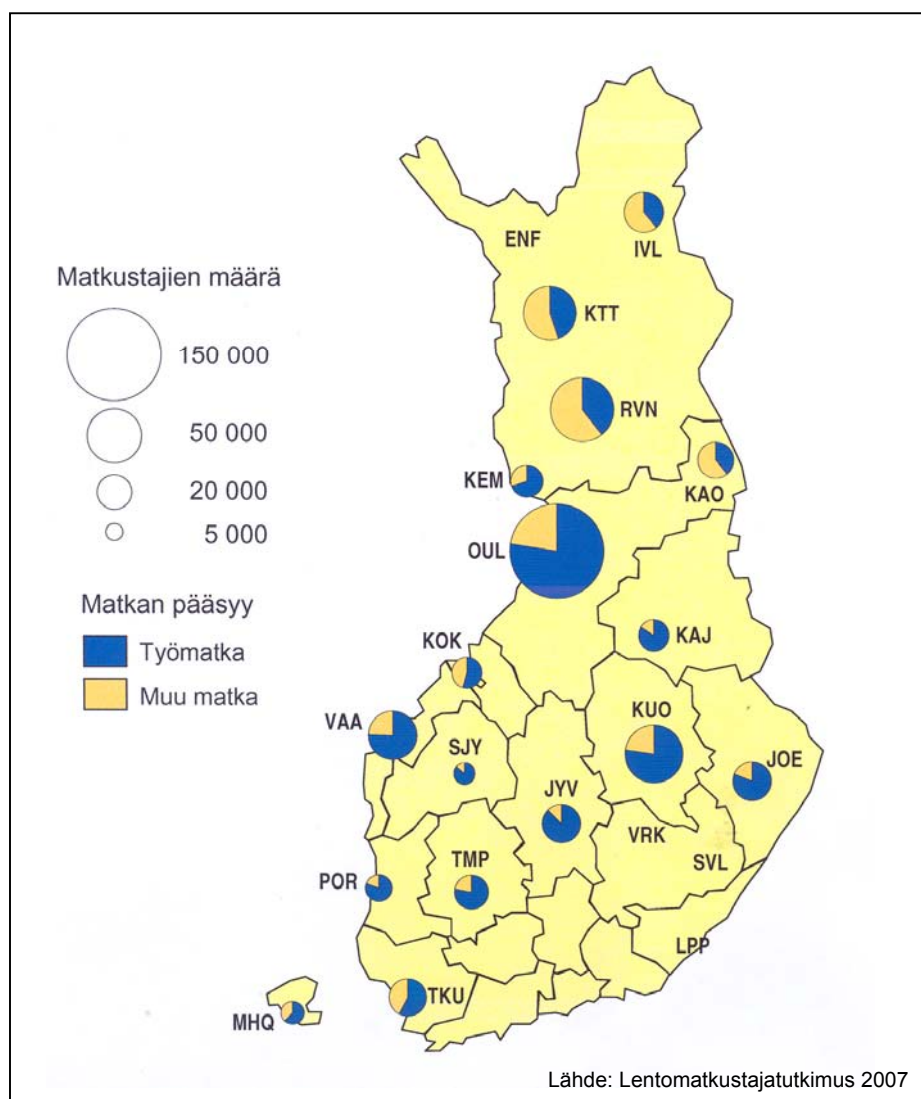
Kuvio 34. Kotimaan lentomatkustajien määrä vuosina 1996-2006 (tuhansia)

Ilmailulaitoksen tilastoista selviää määrätiedot matkustajista, mutta ominaistiedot, kuten kansalaisuus puuttuvat. Tilastokeskuksessa tehtävä Lentomatkustajatutkimus selvittää Helsinki-Vantaan kautta kulkevien matkustajien lentoreittejä sekä matkustajaprofiileja. Tutkittavana on sekä kotimaan että ulkomaan matkustajaliikenne. Vuonna 2007 haastatteluja tehtiin noin 13 000. Tutkimuksen tietosisältö on nähtävillä liitteessä yksi.

Lähes kaikki kotimaanlennot ovat suoria reittejä Helsinki-Vantaan ja toisen kentän välillä. Kuviossa 36 on esitetty Helsinki-Vantaalta lähteneiden lentomatkustajien määrä kotimaan kentillä vuoden 2007 tammi-toukokuussa matkan pääsyyn mukaan. Ylivoimaisesti merkittävin lentokohde oli Oulu, jonka matkustajavolyymistä yli kolme neljäsosaa oli työmatkalaisia. Lappiin lennettiin pääosin vapaa-ajan merkeissä.

Kuvio 35. Kotimaan lentomatkustajien määrä kuukausittain vuonna 2006 (tuhansia)

Kuvio 36. Helsinki-Vantaalta lähteneiden lentomatkustajien määrä kotimaan kentillä tammi-toukokuussa 2007 matkan pääsryn mukaan

2.8. Tieliikenteen tilastot

Tiehallinnon Tietilasto kuvaa Suomen tiestöä ja tieliikennettä. Tiedot perustuvat maanteiden osalta tierekisteriin, jota on ylläpidetty vuodesta 1975 lähtien. Liikennemäärätiedot saadaan otoslaskennan ja liikenteen automaattisen mittausjärjestelmän avulla. Tilasto kattaa kaikki maantiet. Tiedot on julkaistu useimmiten tiepiireittäin.

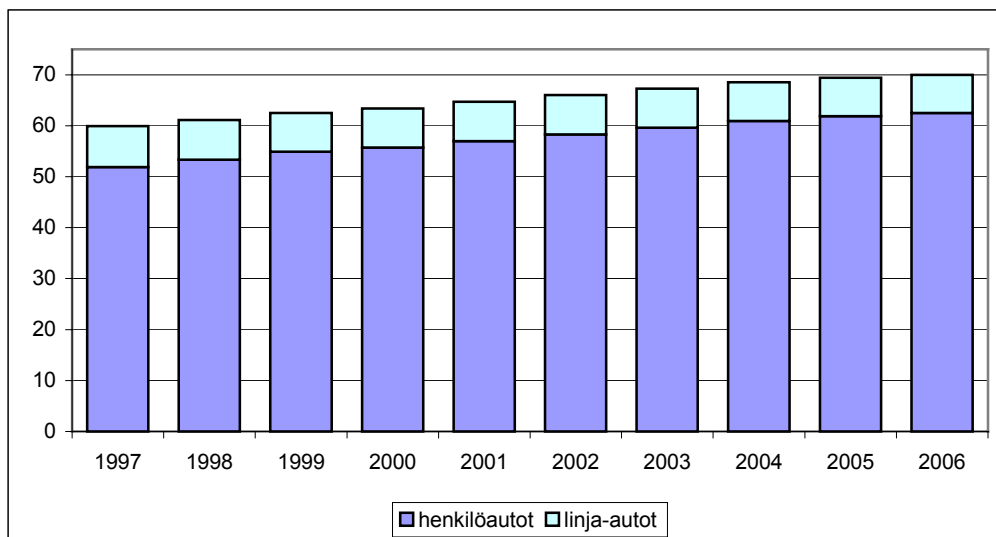
Tietilastosta löytyy lisätietoa netistä (www.tiehallinto.fi - palvelut - tilastot). Viimeisin painojulkaisu on nimeltään *Tietilasto 2006*.

Henkilöautojen osuus koko henkilöliikenteestä oli 82 prosenttia vuonna 2006. Maaliikenteessä henkilöautojen osuus oli 95 prosenttia ja se on edelleen kasvussa. Autotiheys oli vuoden 2006 lopussa 551 autoa 1000 asukasta kohden.

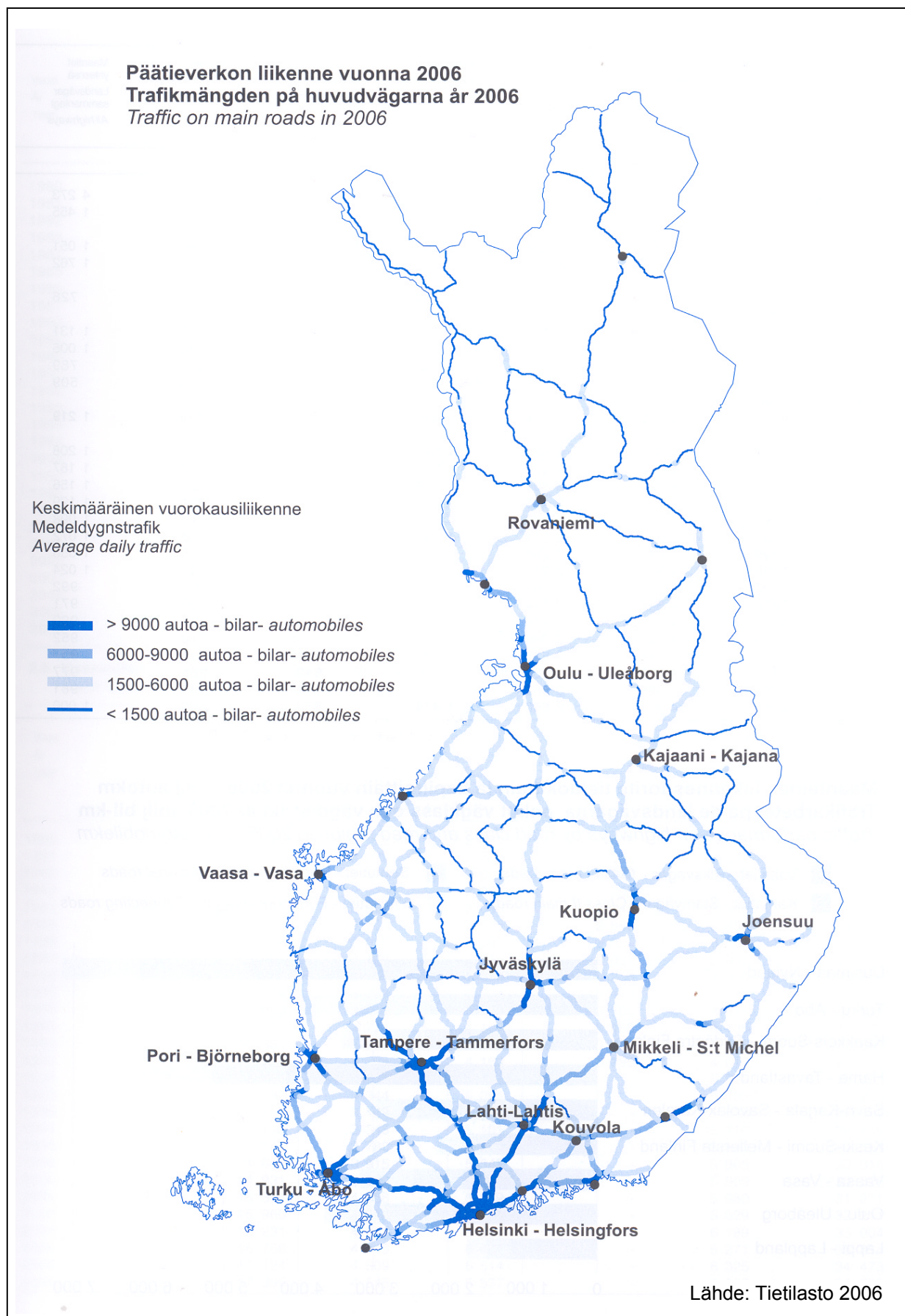
Kotimaan teiden henkilöliikenne on ollut kasvussa jo pitkään. Kuviosta 37 nähdään tieliikenteen volyymit 10 viimeisen vuoden ajalta. Vuonna 2006 saavutettiin 70 miljardin henkilökilometrin kokonaismäärä Suomen teillä. Linja-autoliikenteen kokonaisvolyymi oli noin kymmenesosa tieliikenteen kokonaisvolyymistä.

Noin 60 prosenttia liikenteestä sijoittuu valta- ja kantateille. Kuviossa 38 on esitetty päätieverkon keskimääräinen vuorokausiliikenne vuonna 2006. Liikenne keskittyy Etelä-Suomen pääteille sekä suurimpien kaupunkien läheisyyteen. Karttaan on merkitty ainoastaan päätieverkko, mutta teitä pitkin pääsee Suomessa käytännössä kaikkialle. Tarkemmat kartat maanteiden liikennemääristä tiepiireittäin löytyvät Tiehallinnon nettisivuilta.

Tietilasto kertoo teiden volyymit, jota voidaan hyödyntää taustatietona matkustusliikennettä tutkittaessa. Tarkempaa tietoa tienkäyttäjien profiileista ei tietilastosta ole toistaiseksi saatavissa.

Kuvio 37. Kotimaan teiden henkilöliikenne vuosina 1997-2006 (mrd henkilö km)

Kuvio 38. Päätieverkon keskimääräinen vuorokausiliikenne vuonna 2006

2.9. Rautatieliikenteen tilastot

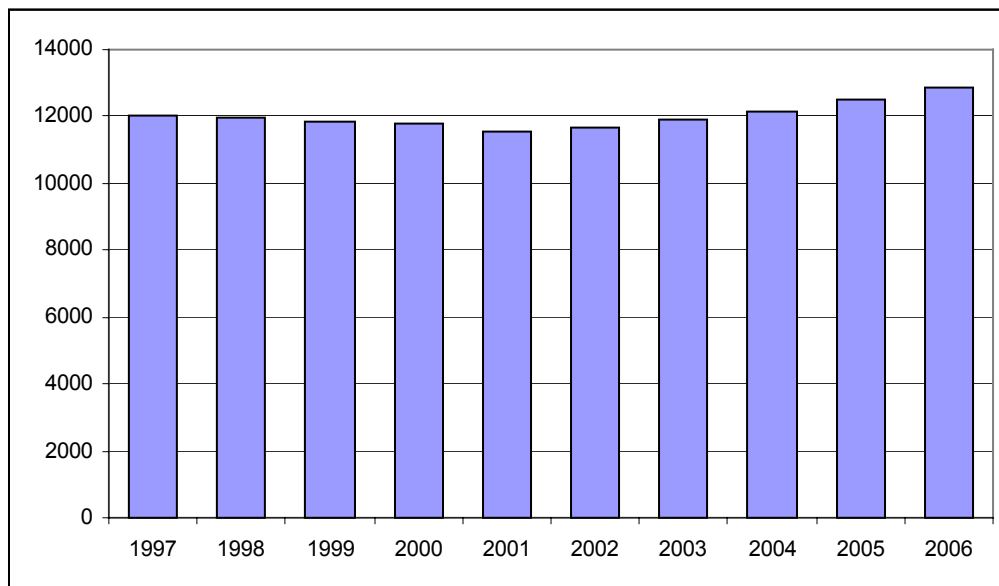
Ratahallintokeskuksen Rautatietilasto sisältää Suomen rataverkkoa ja rautatieliikennettä kuvaavia tilastotietoja. Lisätietoa löytyy netistä (www.rhk.fi - tietopalvelu - tilastot). Viimeisin painojulkaisu on nimeltään *Suomen rautatietilasto 2007*.

Rautateillä on Suomen henkilöliikenteessä viiden prosentin markkinaosuus. Junalla tehdään vuosittain noin 65 miljoonaa matkaa, joista 80 prosenttia pääkaupunkiseudun lähiliikenteessä ja 20 prosenttia kaukoliikenteessä. Junamatkojen suoritteesta eli henkilökilometreistä noin 80 % syntyy kaukoliikenteessä. Kuviosta 39 nähdään kaukoliikenteessä tehtyjen matkojen määrä vuodesta 1997 lähtien. Vuonna 2006 kaukoliikenteen junamatkoja tehtiin lähes 13 miljoonaa.

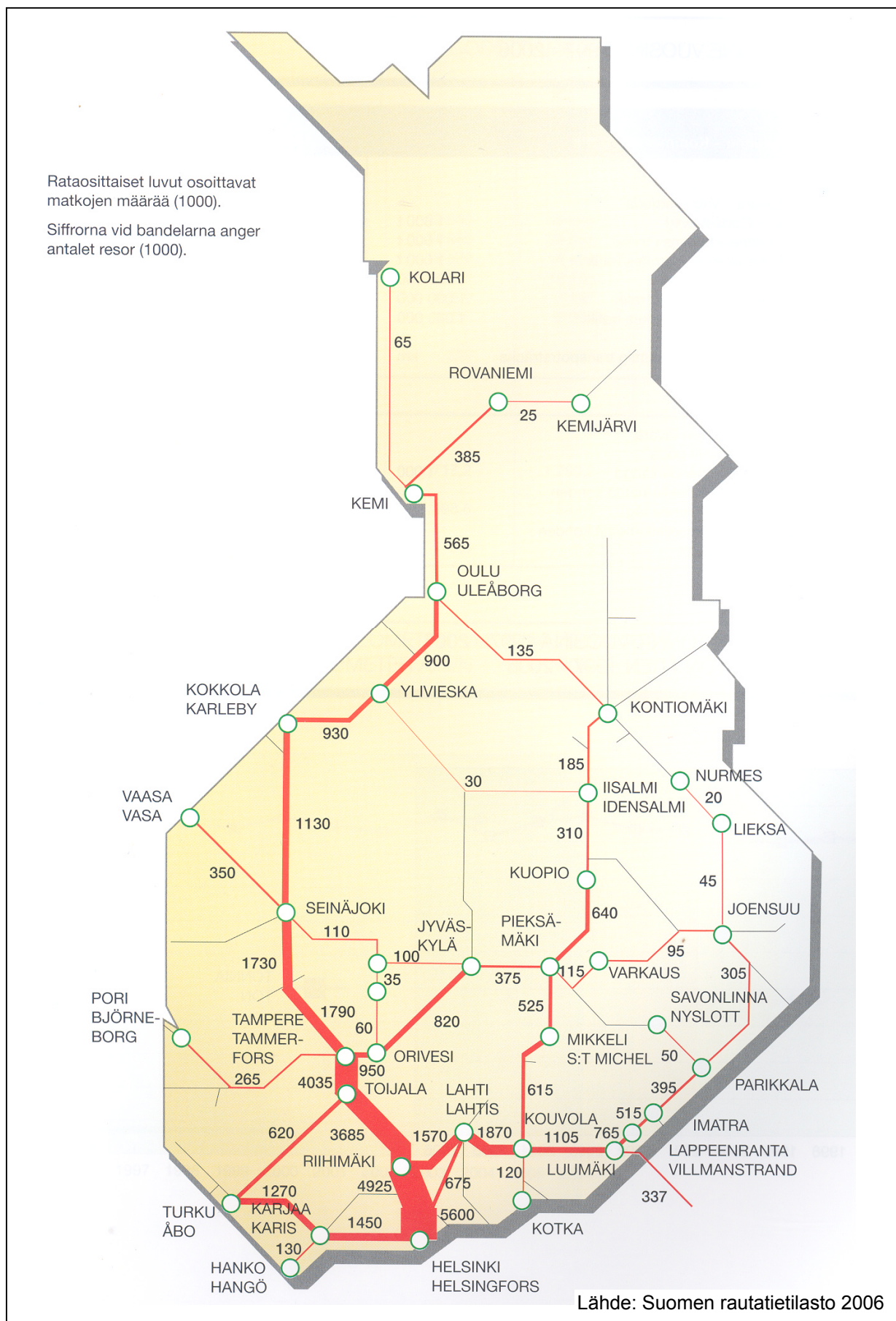
Suomen rataverkolla henkilö- ja tavaraliikennettä hoitaa toistaiseksi yksi liikennöitsijä eli VR Osakeyhtiö. Kuviosta 40 selviää sekä rataverkon rakenne että henkilöliikenteen matkustajavolyymit. Henkilöliikenne kulkee punaisella merkityillä rataosuuksilla. Suurimmat matkustajamäärät ovat Helsingin ja Tampereen välillä.

Tarkempaa tietoa junamatkustajien ominaisuuksista on paikoitellen olemassa. Rajahaastattelututkimuksen yhteydessä on vuonna 2007 haastateltu Suomessa asuvia matkustajia Venäjälle menevissä junissa. Tuloksia saadaan tältä osin vuoden 2008 alussa. Suomessa asuvilta matkustajilta on kysytty joitakin rajahaastattelun kysymyksiä, kuten matkan pääsyy ja aiemmat vierailut Venäjällä.

Rautatietilasto antaa pohjatietoa junaliikenteen volyymeistä eri puolella Suomea, mutta tarkemmat matkustajaliikenteeseen liittyvät tietotarpeet vaativat lisätiedonkeruuta.

Kuvio 39. Suomen rautateiden kaukoliikenteen matkojen määrät vuosina 1997-2006 (henkilöliikenne, tuhatta matkaa)

Kuvio 40. Suomen rautateiden kaukoliikenteen matkustajavirrat vuonna 2006

2.10. Vesiliikenteen tilastot

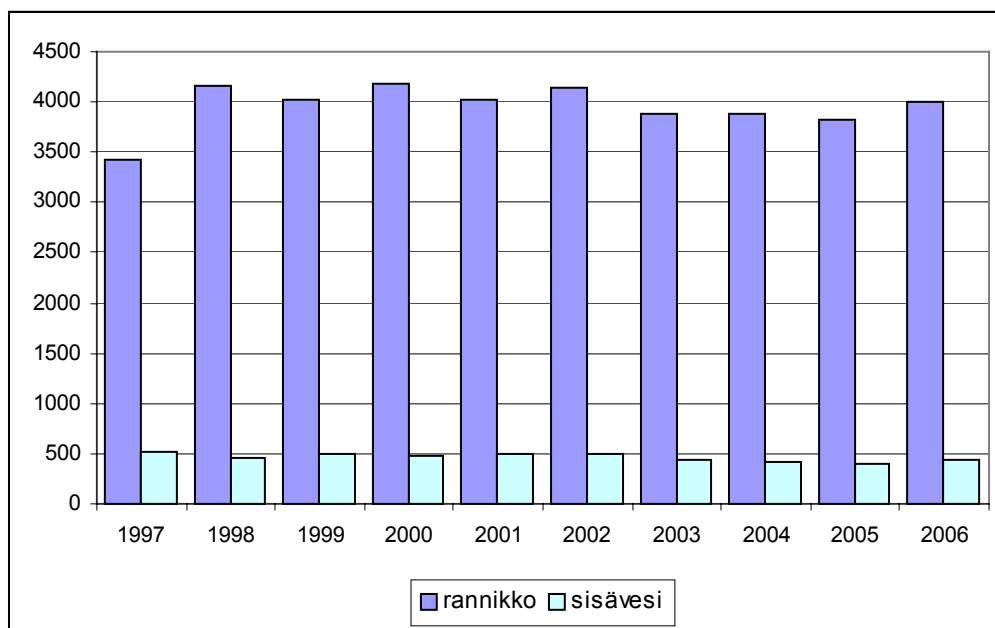
Kotimaan vesiliikennetilastot sisältävät tiedot rannikon ja sisävesien tavaroiden ja matkustajien kuljetuksista, joiden lähtö- ja kohdealue ovat kotimaassa. Henkilöliikenteen tiedot perustuvat henkilöliikennettä harjoittaville yrityksille lähetettyyn kyselyyn. Vertailukelpoista aikasarjaa on saatavilla vuodesta 1980 lähtien.

Vesiliikenteen tilastoista löytyy lisätietoa netistä (www.fma.fi - tilastot). Viimeisin painosjulkaisu on nimeltään *Kotimaan vesiliikennetilasto 2006*.

Henkilöliikenne on tilastossa jaettu kolmeen liikennelajiin eli linjaliikenteeseen, tilausliikenteeseen ja muuhun liikenteeseen. Tilasto kattaa matkustaja-alukset. Lossiliikennettä ja yksityistä veneilyä ei ole tilastoitu.

Kotimaan matkustaja-alusliikenteen määrät viimeisten 10 vuoden ajalta selviävät kuviosta 41. Vuonna 2006 matkustajia oli noin 4,5 miljoonaa. Rannikon osuus sekä matkustajamäärästä että kuljetussuoritteesta oli noin 90 prosenttia. Linja- eli reittiliikenteen osuus henkilöliikenteen määrästä oli noin 83 prosenttia.

Kuviosta 42 nähdään pääkaupunkiseudun valtava osuus matkustajamäärästä. Saaristomerен matkustajamäärät ovat myös suuria. Suurin matkustaja-alusten käyttäjäryhmä ovat vesiliikennetilaston mukaan kesäasukkaat ja matkailijat. Karttaa tulkittaessa kannattaa pitää mielessä yksityisen veneilyn puuttuminen tilastoista. Veneilysatamien yöpymisistä ei ole olemassa keskitettyä ja kattavaa tilastointia.

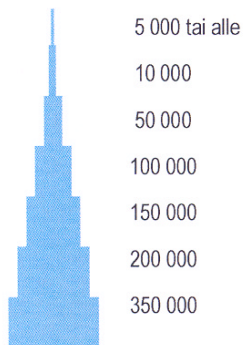

Kuvio 41. Kotimaan vesiliikenteen matkustajamäärät vuosina 1997-2006 (tuhatta matkustajaa)

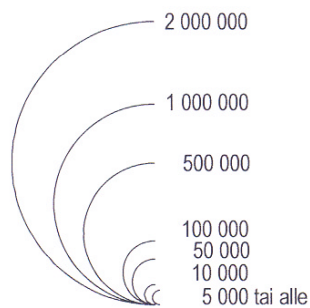
Itämeren risteilymatkustajat kansainvälisillä risteilyaluksilla eivät sisälly Rajahaastattelutkimuksen matkustajamääriin. Vuonna 2006 heitä kävi piipahtamassa Suomessa kaikkiaan noin 270 000, joista lähes kaikki Helsingissä. Risteilymatkustajista on olemassa lisätietoa Helsingin matkailusta vastaavien tahojen TNS Gallupilta tilaamassa *Risteilymatkustajatutkimuksessa*. Suurin osa risteilymatkustajista tulee Yhdysvalloista ja Isosta-Britanniasta.

2006

Reittiliikenne
Linjetrafik
Liner traffic

Risteilyt ja paikallisliikenne
Kryssningar och lokaltrafik
Cruises and local traffic

Lähde: Kotimaan vesiliikennetilasto 2006

Kuvio 42. Kotimaan vesiliikenteen matkustajaliikenne vuonna 2006

2.11. Muut aineistot

Matkailuliikenteestä on saatavilla taustatietoa myös sellaisista kotitalous- tai henkilötutkimuksista, jotka eivät varsinaisesti liity matkailuun. Esimerkiksi Tilastokeskuksen Kulutustutkimuksessa 2006 oli kysymyksiä kotitalouden jäsenten tekemistä vapaa-ajanmatkoista ja käytetyistä kulkuvälineistä. Erikseen kysyttiin mökkimatkoista yksityisille ja vuokramökeille. Mukana oli myös kysymyksiä eri kulkuvälineiden, kuten matkailuautojen, matkailuvaunujen ja veneiden omistuksesta. Vastaavia tietoja on saatavilla myös muista koko väestölle suunnatuista otospohjaisista tutkimuksista.

Paikallistasolla matkailututkimuksia on Suomessa tehty paljon. Vaikka niiden soveltuvuus valtakunnallisen matkailuliikenteen tutkimiseen on rajallinen, voi niistä saada hyviä vinkkejä uusien tiedonkeruiden toteutukseen ja tutkimuskysymysten muotoiluun.

Matkailuun tai liikenteeseen liittyvillä etujärjestöillä sekä maa-, lento-, rautatie- ja vesiliikenteen liikennöitsijöillä on omia tilastoja tai tutkimustuloksia matkailuliikenteeseen liittyen. Osa tiedoista lienee liikesalaisuuksia, mutta jotain yleisempää tietoa voi olla saatavissa. Tässä raportissa niitä ei lähdetty tarkemmin selvittämään.

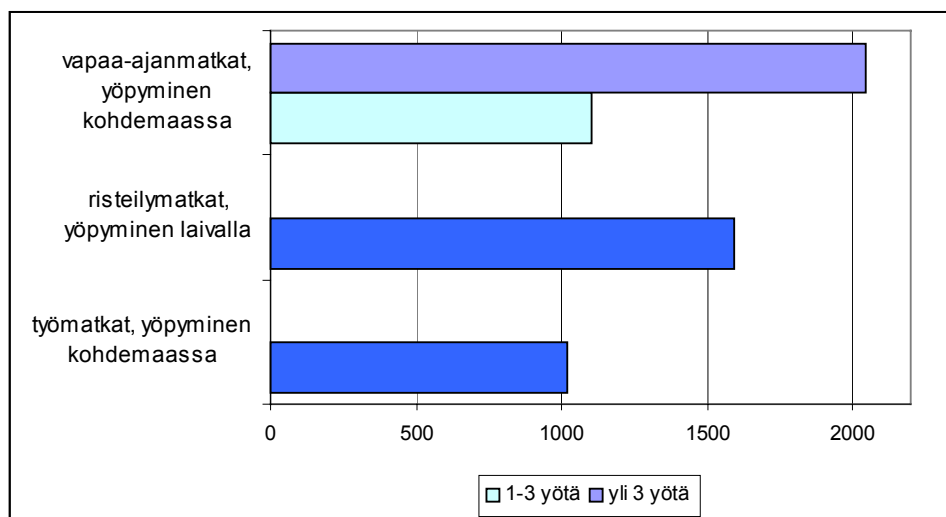
Matkailun kannalta on tärkeää, että eri puolelle Suomea pääsee suhteellisen helposti myös muuten kuin henkilöautolla. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisu 39/2007 *Kaukoliikenteen peruspalvelutaso* antaa hyvän yleiskuvan eri maakuntakeskusten saavutettavuudesta eri kulkuvälineitä käyttäen.

3. Suomalaisen matkailu ulkomailla

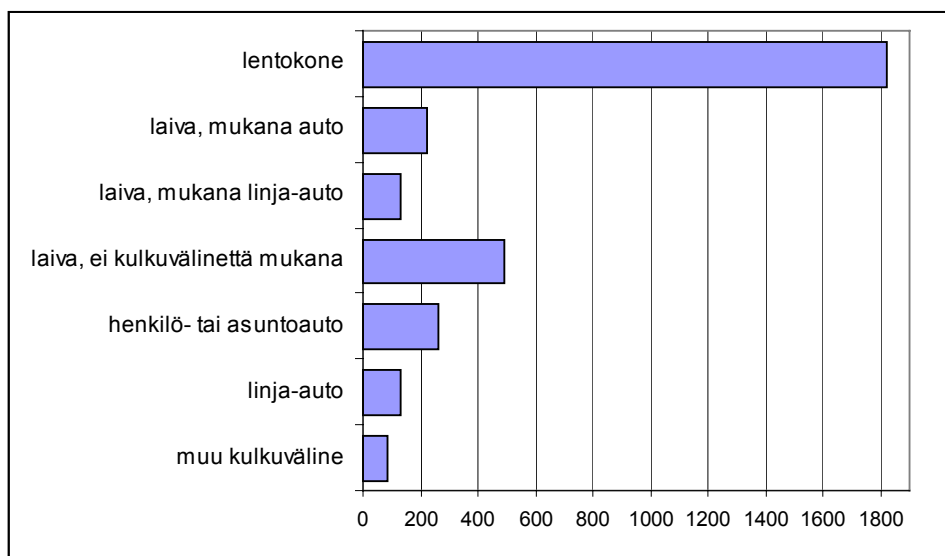
3.1. Suomalaisen matkatutkimus

Suomalaisen matkatutkimuksessa selvitetään kotimaanmatkailun lisäksi suomalaisten matkailua ulkomaille. Ulkomaanmatkat luokitellaan yöpymisen sisältäviin vapaa-ajanmatkoihin, risteilymatkoihin, päivämatkoihin sekä työmatkoihin. Matkailuliikenteen näkökulmasta suurin kiinnostus kohdistuu lähialueille eli Itämeren alueelle.

Ulkomaanmatkoja tehtiin vuonna 2006 noin 6,5 miljoonaa, joista yöpymisen sisälsi noin 5,8 miljoonaa matkaa. Eniten tehtiin vapaa-ajanmatkoja, joissa yövyttiin kohtemaassa yli 3 yötä (kuvio 44). Eniten matkustettiin kesäkuukausina, etenkin heinäkuussa. Kohtemaassa yöpyneitä vapaa-ajanmatkalaisia oli yhteensä 3,1 miljoonaa. Heistä lähes 60 prosenttia matkusti lentokoneella (kuvio 45). Naapurimaissa yöpyneillä vapaa-ajanmatkustajilla pääsääntöinen kulkuväline oli joku muu kuin lentokone. Norjaan men-
tiin pääasiassa autolla, Ruotsiin ja Viroon laivalla sekä Venäjälle linja-autolla.

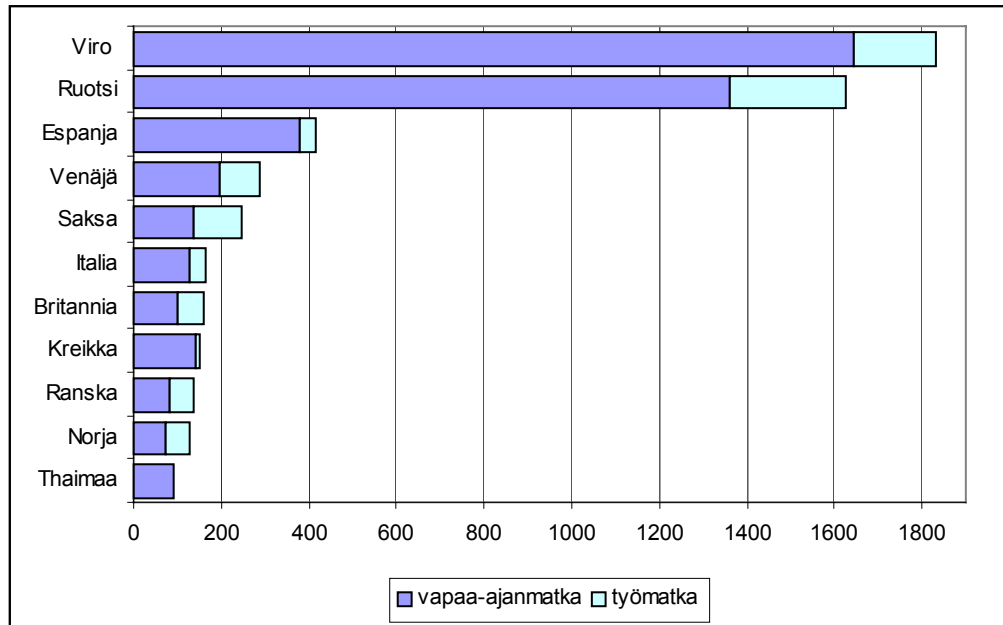

Kuvio 43. 15-74-vuotiaiden suomalaisten yöpymisen sisältäneet ulkomaanmatkat matkaryhmittäin vuonna 2006 (tuhatta matkaa)

Kuvio 44. 15-74-vuotiaiden suomalaisten vapaa-ajanmatkat ulkomaille kulkuvälineen mukaan vuonna 2006 (tuhatta matkaa)

Ulkomaanmatkojen suosituimmat kohdemaat on esitetty kuviossa 46. Yli puolet kaikista ulkomaanmatkoista suuntautui Viroon tai Ruotsiin. Viron ja Ruotsin matkoista risteilyjä oli yhteensä lähes 1,5 miljoonaa ja päivämatkoja noin puoli miljoonaa, joten yli puolet Viron ja Ruotsin matkoista oli lyhytkestoisia visiittejä. Yli kolme yöpymistä käsittävistä lomamatkoista suosituin kohde oli Espanja. Kaukokohteista suosituin oli Thaimaa.

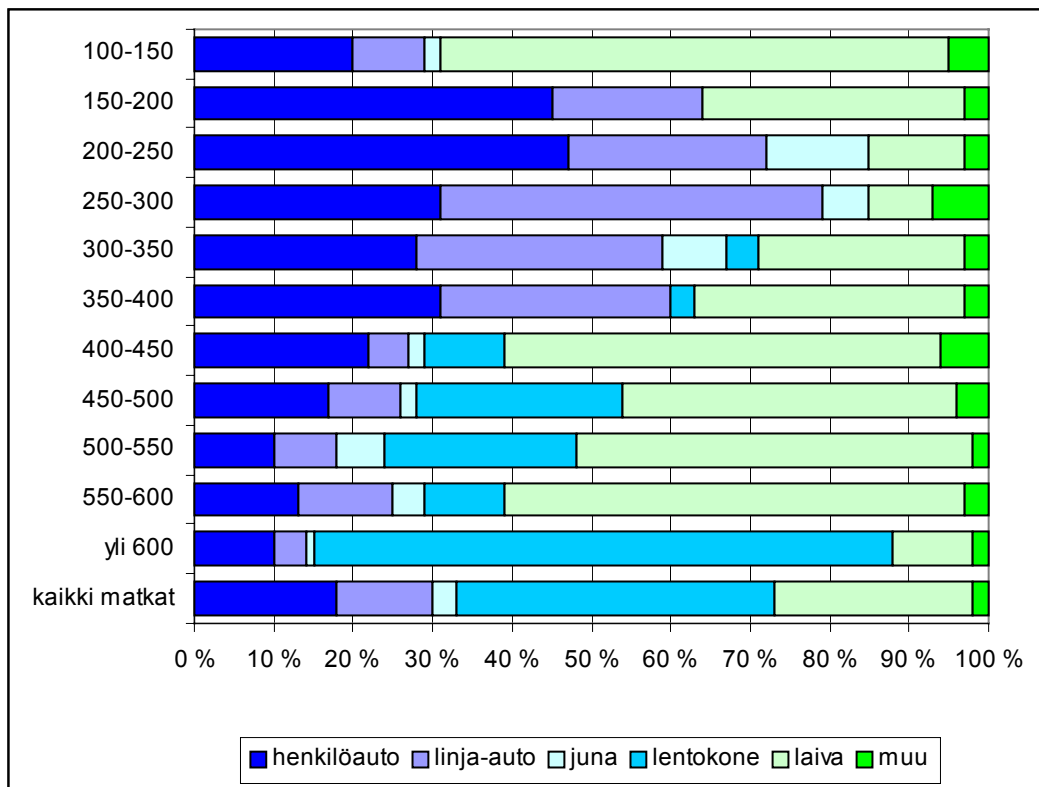
Kuvio 45. 15-74-vuotiaiden suomalaisten ulkomaanmatkojen suosituimmat kohdemaat vuonna 2006

Suomen lähialueille (Viro, Ruotsi, Venäjä, Norja) tehtiin kaikista ulkomaanmatkoista noin 60 prosenttia. Lähialueille suuntautuvalla liikenteellä voi olla suuri merkitys paikallisesti myös Suomessa, etenkin rajanylityspaikkojen läheisyydessä. Myös lentäen tehtävät ulkomaanmatkat lisäävät matkailuliikennettä kotimaassa, koska valtaosa ulkomaanlentoista kulkee Helsinki-Vantaan kautta. Helsinkiin tullaan kotimaasta niin lentäen, junalla kuin autollakin. Lentomatrustajutkimuksesta 2007 saa selville, mistä päin Suomea Helsinki-Vantaalle tullaan ja millä kulkuneuvolla.

3.2. Henkilöliikennetutkimus

Henkilöliikennetutkimuksessa selvitetään kotimaanmatkailun lisäksi suomalaisten tekemiä yli 100 kilometrin pituisia matkoja ulkomaille. Ulkomaanmatkoista kysyttiin matkakohde, matkan tarkoitus, käytetty kulkutapa ja yöpymisten määrä.

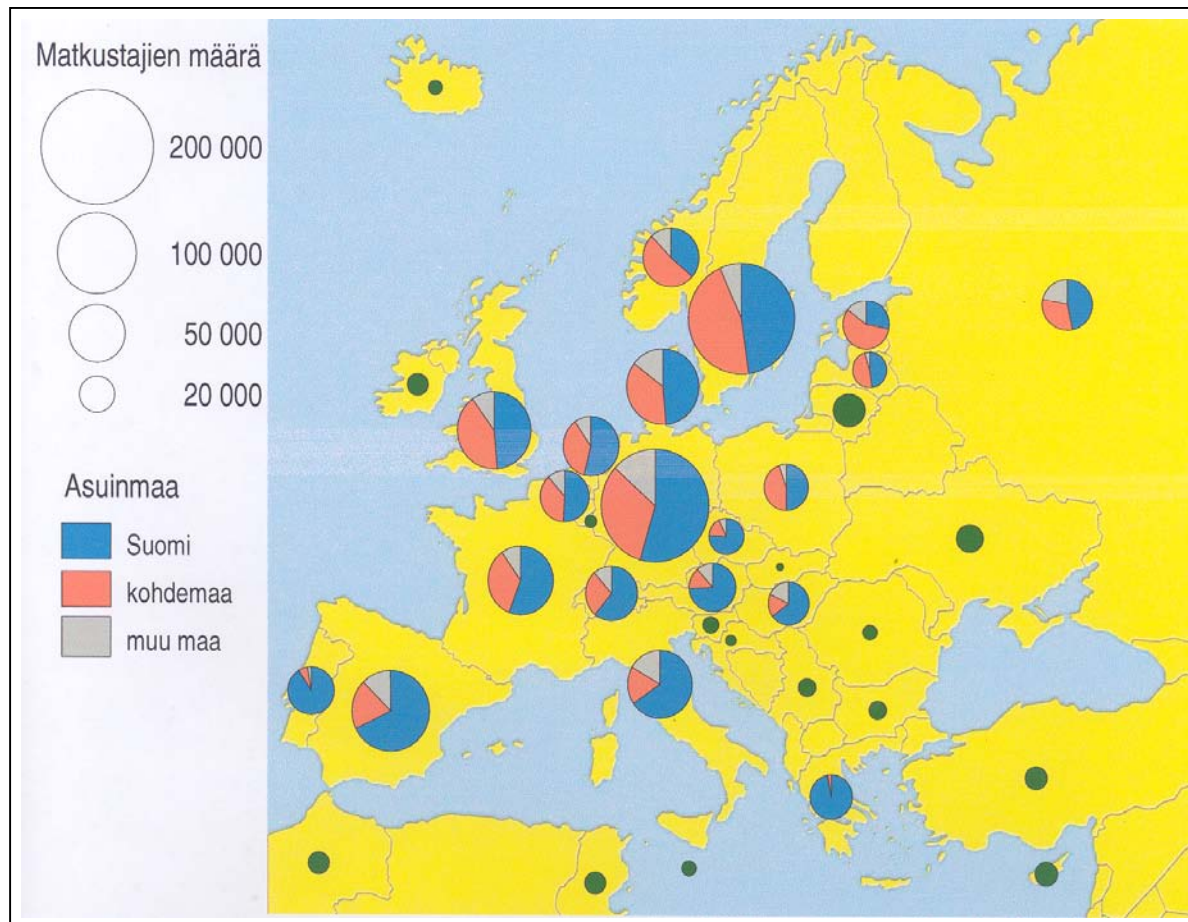
Suomalaiset tekivät vuoden aikana 96 miljoonaa yli 100 kilometrin matkaa, eli noin 20 pitkää matkaa henkilöä kohden. Kymmenesosa näistä matkoista oli ulkomaanmatkoja. Ulkomaanmatkoista 84 prosenttia oli vapaa-ajanmatkoja ja 14 % työmatkoja. Kuviosta 47 selviää eri kulkutavat eri pituisilla matkoilla. Eri kulkumuodoilla on luonnollisesti selkeä yhteys matkan pituuteen. Kuviosta näkyy mm. laivaliikenteen merkitys Viroon ja Ruotsiin kohdistuvissa matkoissa. Yli 600 kilometriä pitkissä matkoissa lentokoneen ylivoima on kiistaton. Aineistossa ovat mukana Suomen ja ulkomaiden väliset matkat sekä suomalaisten matkat ulkomaille. Samankaltainen kuvio on esitettävissä myös kohdemaittain.

Kuvio 46. Eri kulkuvälineiden käyttö (%) yli 100 kilometriä pitkillä ulkomaanmatkoilla

3.3. Maa-, vesi- ja ilmailuliikenteen tilastot

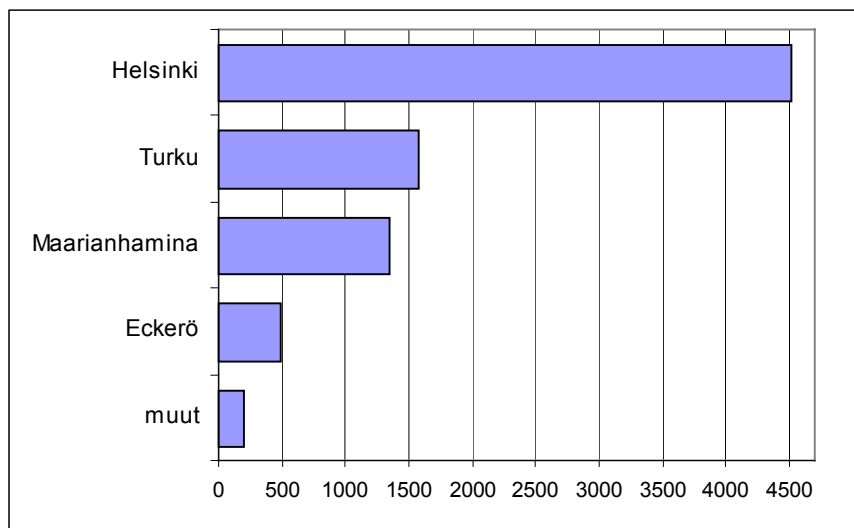
Ilmailulaitos Finavian tilaston mukaan lentomatkustajien määrä kansainvälisen liikenteen osalta oli noin 10,5 miljoonaa vuonna 2006. Helsinki-Vantaan osuus tästä määrästä oli lähes 90 prosenttia. Toiseksi suurimmat volyymit olivat Tampere-Pirkkalassa, jota Ryanair käyttää Suomessa. Kuviosta 48 nähdään Helsinki-Vantaalta Euroopan maihin lähteneiden lentomatkustajien määrä vuoden 2007 tammi-toukokuussa. Kartassa näkyy lopullinen kohdema, joten lennonvaihtajat eivät ole maakohtaisissa luvuissa mukana. Merkittävimmät kohdemaat olivat Saksa ja Ruotsi. Suomalaisten osuus matkustajien kokonaismäärästä on suurempi Etelä-Euroopan maissa kuin pohjoisempänä.

Kuvio 47. Helsinki-Vantaalta lähteneiden lentomatkustajien määrä Euroopassa asuinmaan mukaan tammi-toukokuussa 2007

VR tilastoi Venäjän junaliikenteen matkustajamääriä. Kuviosta 40 näkee Venäjän liikenteen volyymit suhteessa kotimaanmatkojen määriin vuonna 2006. Helsingin ja Pietarin sekä Helsingin ja Moskovan välisen liikenteen matkustajista puolet oli venäläisiä ja 30 prosenttia suomalaisia matkustajia, muut 20 prosenttia edustavat muita kansallisuuksia. Matkustajista 60 % oli vapaa-ajan matkustajia ja 40 % liikematkustajia. Vuoden 2007 Rajahaastattelututkimuksen yhteydessä haastateltiin Suomessa asuvia Venäjälle meneviä junamatkustajia.

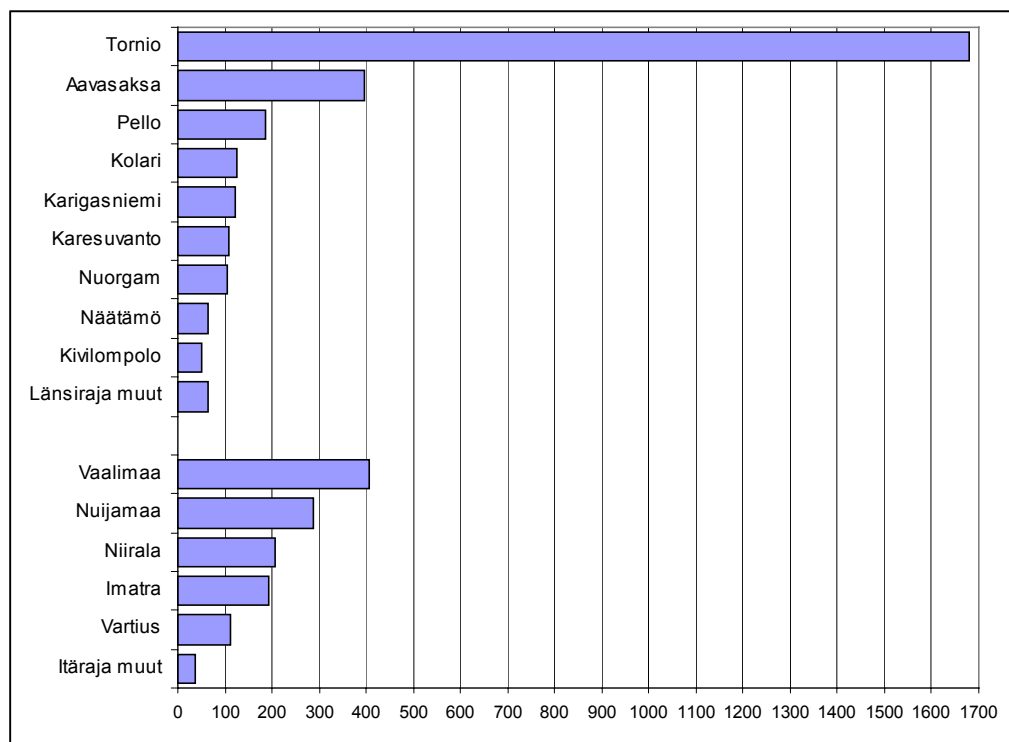
Merenkululaitos tilastoi laivaliikennettä Suomen ja ulkomaiden välillä. Vuonna 2006 Suomen satamista lähti yhteensä noin 8,1 miljoonaa matkustajaa. Ruotsiin suuntautuvan liikenteen osuus oli 59 % ja Viron 37 %. Venäjän ja Saksan liikenteen osuudet olivat hyvin pieniä. Ulkomaisten risteilyalusten osuus oli noin kolme prosenttia. Helsingin satamien osuus oli noin 56 prosenttia lähteneistä matkustajista (kuvio 49).

Kuvio 48. Suomesta lähteneen laivaliikenteen matkustajajakauma satamittain vuonna 2006

Rajavartiolaitos tilastoi itärajan ylittäneet henkilöt rajanylityspisteittäin. Maantieliikenteen osalta Venäjän suuntaan menijöitä oli noin 3,2 miljoonaa vuonna 2006. Heistä kaksi kolmasosaa oli venäläisiä, 30 % suomalaisia ja loput muiden maiden kansalaisia. Vaalimaan ja Niiralan osuus oli lähes kaksi kolmasosaa itärajan henkilöliikenteestä.

Tiehallinto kerää kaikilta maarajan ylityspaikoilta ajoneuvojen liikennemäärätiedot. Tiedot kerätään sekä itä- että länsirajalta ajoneuvolaskurien avulla. Ruotsin ja Norjan suuntaan rajan ylitti noin 2,9 miljoonaa ajoneuvoa vuonna 2006, Venäjälle noin 1,2 miljoonaa ajoneuvoa. Luvut koskevat henkilöautoja ja busseja. Länsirajan merkittävin rajanylityspaikka oli Tornio, itärajalla Vaalimaa (kuvio 50). Tieliikenteestä ei pysty erottelamaan paikallisliikennettä matkustusliikenteestä, joka näkyy etenkin Tornion suuressa ajoneuvomäärässä. Länsirajan ylittävien matkustajien kansalaisuuksista ole tietoa.

Kuvio 49. Suomesta naapurimaihin suuntautuvan maantieliikenteen ajoneuvomäärät rajanylityspaikoittain vuonna 2006

4. Lisätiedon tarpeet ja toteutustavat

4.1. Uusi tutkimus vai vanhan tehokkaampi hyödyntäminen

Ensimmäinen tehtävä on määritellä tarkasti, mitä halutaan tietää ja miten tätä tietoa voidaan hyödyntää oman tavoitteen saavuttamiseksi. Seuraavaksi tulisi miettiä, onko tieto saatavissa jostain olemassa olevasta lähteestä. Tieto voi olla saatavissa myös epäsuorasti useammasta eri lähteestä tarkastelemalla niitä rinnakkain laajempina kokonaisuuksina.

Matkailuliikenteestä puhuttaessa tulee ensimmäisenä mieleen liikkuminen omalta asuinalueelta toisille alueille. Tältä osin nykyisiä valtakunnan tasolla tehtäviä matkailututkimuksia voitaisiin hyödyntää enemmän. Tässä raportissa on mukana muutamia teemakarttoja, joissa on käytetty ym. aineistoista saatavaa tietoa matkailijan lähtö- ja kohdealueista. Vastaavia karttoja voi tehdä myös muita maakuntia koskien. Kartat ovat erittäin tehokas tapa visualisoida alueellisia ilmiöitä, kuten ihmisten liikkumista maakunnasta toiseen.

Jatkon kannalta voisi olla järkevää lähteä liikkeelle teemakarttojen avulla. Kartoista selviää muutamalla vilkaisulla maan eri alueiden väliset matkailijavirrat. Vertaamalla eri maakunnista tehtyjä karttoja toisiinsa voidaan löytää kiinnostavimmat alueet, jotka voidaan valita tarkemman analyysin kohteeksi. Sijoittamalla kaksi samaa aluetta kuvaavaa karttaa rinnakkain eri vuosilta voidaan visualisoida matkailijamäärien muutosta. Karttoja tehtäessä on otettava huomioon otosaineistojen rajoitukset ja tarpeen tullen tulee maakuntia yhdistää toisiinsa tulosten luotettavuuden takaamiseksi.

Kun eri alueiden välisten matkailijoiden määrä on kuvattu, voidaan kuvausta tarkentaa muilla tiedoilla, kuten kulkumuodolla ja matkan pääsyyllä. Näin jokaiselle maakunnalle saadaan oma ”matkailuliikenneprofilinsa”, josta selviää, mistä matkailijat alueelle tulevat ja millä kulkuvälineellä, kauanko viipyvät, miten majoittuvat jne. Maakuntia koskevaa matkailutietoa löytyy runsaasti mm. matkailukeskusten, yliopistojen, maakuntaliittojen ja kuntien tuottamina.

Otostutkimuksista saatavaa tietoa tulisi tarkastella yhdessä eri liikennemuotojen volyymeja kuvaavien esitysten (karttojen) avulla. Pääosa Suomen sisäisistä matkoista on vapaa-ajanmatkoja, jotka tehdään henkilöautolla. Tiehallinto julkaisee liikennemääräkartat kaikista tiepiireistä, joista näkyy selvästi käytetyimmät maantiet. Yhdistämällä matkailijavolyymit ja liikenneverkon käyttöaste keskenään voidaan alustavasti päätellä ne liikenneinfrastruktuurin solmukohdat, jotka kannattaa ottaa lisäanalyysin kohteeksi suunniteltaessa matkailijoille parempia palveluja.

Kahden alueen välinen matkailuliikenne voi myös mennä kolmannen alueen läpi, joten tarkempaa tietoa matkareiteistä tarvitaan. Lisätiedon tarpeita ja tiedonkeruun toteutustapoja käsitellään seuraavassa luvussa.

4.2. Lisätiedon tarpeet ja tiedonkeruu

Vuonna 2005 tehdyssä esiselvityksessä on listattu muutamien liikennepalveluja tuottavien tahojen määrittelemiä tietotarpeita. Osa kaivatuista tiedoista on jo nykyisin saatavilla, osasta ei ole mitään tietoa. Alla on mainittu ne tietotarpeet, joista ei ole toistaiseksi olemassa valtakunnallisesti kattavaa tietoa.

Matkojen lähtö- ja kohdealueet tunnetaan varsin hyvin. Tarkemmat reitit, välipysähdyspaikat ja matkaketjut jäävät kuitenkin arvailujen varaan. Pääasiallisesta kulkuvälineestä on olemassa tietoa, mutta eri kulkutapojen yhdistelemisestä ei. Vaihdot kulkumuodosta toiseen tapahtuvat lento-, rautatie- ja vesiliikenteen osalta terminaaleissa. Lento-, rautatie- ja vesiliikenteen reitit ovat helposti hahmotettavissa lähtö- ja kohdealueiden terminaalin välillä, mutta vaikeita hahmottaa ennen ja jälkeen terminaalin. Hankalinta reittien hahmottaminen on henkilöautoliikenteen osalta sekä vaihdettaessa kulkumuotoa henkilöauton ja linja-auton välillä.

Matkustajien kulkumuodon- ja reitinvalintaan liittyvät motiivit ovat osin hämärän peitossa. Kulkumuodon ja reitin valinta liittyy usein ajankäyttöön ja pakkoon, esim. monelle kesämökille ei yksinkertaisesti pääse säädylisessä ajassa suuren tavaramäärän kanssa muuten kuin omalla autolla. Kiinnostavaa motiiveissa on etenkin se, miksi tietty liikenneväline valitaan toisen sijaan siinä tapauksessa, että matkakohteeseen pääsisi kohtuullisessa ajassa jollakin muullakin kulkuvälineellä. Milloin julkinen liikenne valitaan oman auton sijaan? Vaikuttaako matkaseura kulkumuodon valintaan?

Yllä mainittujen tietojen saaminen vaatii lisätiedonkeruuta. Tietoa voidaan aina lähteä keräämään kokonaan uudella tutkimuksella, mutta kustannustehokkainta tiedonkeruu on jo olemassa olevia tiedonkeruualustoja hyväksikäyttäen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että halutut lisäkysymykset kysyttäisiin suomalaisien osalta Suomalaisten matkatutkimuksen ja ulkomaalaisten osalta Rajahaastattelututkimuksen yhteydessä. Myös Henkilöliikennetutkimus sopisi tiedonkeruualustaksi, joskin matkailuliikenne tulisi erottaa muista matkoista. Mikäli nykyisiin tiedonkeruualustoihin halutaan liittää lisäkysymyksiä, on pidettävä huolta siitä, ettei haastatteluajan pituus kasva liikaa.

Kokonaan uuden tiedonkeruun toteuttaminen on myös mahdollista, mutta kalliimpaa kuin lisäkysymysten liittäminen olemassa oleviin tutkimuksiin. Kustannuksia on mahdollista jakaa muiden toimijoiden kanssa, joilla on samansuuntaisia tiedonkeruuintressejä. Kokonaan uusi tiedonkeruu on toteutettava silloin, kun nykyisten matkailututkimusten otos ei sovellu tai riitä uuden tiedon tuottamiseen. Esimerkkinä tilanne, jossa halutaan keskittyä tiettyjen valtaväylien ja liikenteen solmukohtien käyttäjiin.

Tiedonkeruu on mahdollista toteuttaa myös postikyselyllä tai posti- ja web-kyselyn yhdistelmänä. Hyvänä puolena on halvemmat kustannukset. Ongelmana on puhelinhaastattelua suurempi kato ja vastausten huonempi laatu. Lomakkeelle sijoitettavat hyppyrakenteet tuottavat vastaajalle sitä enemmän vaikeuksia, mitä enemmän ja monimutkaisempia ne ovat. Lisähankaluutena on paikkojen ja reittien koodaus postikyselylomakkeen palautumisen jälkeen, koska tämänkaltaisiin kysymyksiin vastataan usein epäselvästi.

Lisätiedon keruu ei rajoitu pelkästään matkailijoille tehtäviin henkilötutkimuksiin. Yhtä hyvin voidaan haastatella muitakin toimijoita, kuten liikennöitsijöitä tai matkanjärjestäjiä.

5. Loppusanat

Tässä raportissa on pyritty tiivistämään keskeisin valtakunnan tasolla oleva tieto Suomessa ja Suomen lähialueilla tapahtuvasta matkailusta. Mukaan on poimittu ne tiedot, jotka auttavat hahmottamaan matkailuliikenteen kokonaisuutta. Paikallisella tasolla matkailuun ja matkailuliikenteeseen liittyviä tutkimuksia ja selvityksiä on tehty paljon. Ne kannattaa kaivaa esille viimeistään siinä vaiheessa, kun tarkastelu siirtyy valtakunnan tasolta maakuntatasolle.

Raportissa on mainittu keskeisimmät matkailututkimukset Suomessa. Eri aineistojen käyttömahdollisuudet jatkojalostuksen suhteen on tapauskohtaisesti selvitettävä. Tietojen käytössä saattaa olla tiettyjä rajoituksia, esimerkiksi osa liikennöitsijöiden reittitiedoista on liikesalaisuuksia eikä niitä voi julkisesti esittää.

Nykyisten aineistojen lisäanalyysit ja uusista tiedonkeruista saatava tarkentava tieto mahdollistavat jatkossa alueellisten tienvarsi- ja liikennepalvelujen suunnitelmallisen kehittämisen. Kehittämiskohteita ovat mm. informaatiopalvelut, opastus, viitoitus ja levähdysalueet. Valtakunnan tason tieto auttaa tunnistamaan merkittävimmät matkailussa käytettävät reitit ja kulkutavat Suomessa. Tutkimustiedon avulla on mahdollista saada liikennepalvelut paremmin vastaamaan niihin liittyviä odotuksia. Nämä odotukset on tosin ensin selvitettävä kyselytutkimuksella.

Liite 1. Aineistojen keskeisin tietosisältö

Listaus ei tuo esille jokaista aineistoissa olevaa muuttujaa, vaan on pikemminkin kokonaisuutta kuvaava. Aineistojen sisältö on hieman erilainen eri vuosina.

Suomalaisten matkatutkimus

Tehdyt matkat:

- Matkan alkamis- ja päättymiskuukausi
- Matkan kesto
- Matkan kohde (ei sisälly kotimaan työ- ja kokousmatkoihin)
- Majoitusmuoto
- Matkan tarkoitus
- Kulkuväline
- Rahankäyttö
- Matkan järjestäminen (ei sisälly mökki- ja vierailumatkoihin, ulkomaan päivämatkoihin tai risteilyihin)
- Harrastukset (vain kotimaan vapaa-ajanmatkoista)

Matkan tehneet henkilöt:

- Sukupuoli
- Ikä
- Koulutus
- Sosioekonominen asema
- Asuinmaakunta
- Kotitalouden bruttotulot
- Kotitalouden koko & lapsiluku

Rajahaastattelututkimus

- Kansalaisuus
- Asuinmaa
- Asuinalue asuinmaassa (vain tietyt maat)
- Matkan ajankohta
- Pääasiallinen matkakohde
- Matkan kesto
- Majoitusmuoto
- Matkan pääsyy
- Haastateltavan Suomen vierailujen määrä
- Rahankäyttö
- Matkapäätökseen vaikuttavat tekijät
- Harrastukset ja aktiviteetit Suomessa
- Mielikuva vs. kokemukset Suomesta
- Matkaseura
- Sukupuoli
- Ikäryhmä
- Kulkuväline yli 100 km matkalla (kysyttiin viimeksi vuonna 2004)

Matkailutilasto

- Majoitusliikkeiden kapasiteetti (liikkeiden, huoneiden ja vuodepaikkojen lukumäärä)
- Majoitusliikkeiden käyttöaste
- Huoneiden ja yöpymisten keskihinnat
- Yöpymiset majoitusliikkeissä
- Matkan pääsyy
- Kansalaisuus

Kesämökit

Kesämökkitilasto (kokonaisaineisto):

- Vapaa-ajan asunnon sijainti
- Rakennusvuosi ja pinta-ala
- Omistajan asuinkunta

Kesämökkibarometri (teemat):

- Mökin käyttö
- Mökin sijainti
- Mökin varustustaso
- Vesi- ja jätehuolto
- Rahankäyttö

Henkilöliikennetutkimus

- Matkan lähtö- ja kohdealue
- Matkan kesto
- Kulikutapa
- Matkan pituus
- Matkan tarkoitus
- Yöpymisten määrä (pidemmät matkat)
- Matkaseura
- Arvio matkan sujuvuudesta
- Ajokortin ja henkilöauton omistus ja ajetut kilometrit
- Kesämökin käyttömahdollisuus
- Eri liikennevälineiden käytön useus
- Taustatiedot vastaajasta (sukupuoli, ikä, asuinalue, kotitalouden koko, pääasiallinen toiminta, tulot)
- Taustatiedot perheenjäsenistä (sukupuoli, ikä, pääasiallinen toiminta)

Lentomatkustajatutkimus

- Matkan määränpää
- Suora lento / transfer
- Matkan aloituspaikkakunta
- Kulkuväline, millä saapui Helsinki-Vantaalle
- Asuinmaa, suomalaisilta asuinpaikkakunta
- Matkan pääsyy
- Mistä hankki lentomatkan (vain suomalaisilta vapaa-ajanmatkustajilta)
- Yöpymisten määrä
- Lentokertojen määrä Helsinki-Vantaalta 12 kk aikana
- Miksi valitsi lentämisen eikä jotain muuta matkustusmuotoa (vain Suomen sisäiset lennot)
- Mikä vaikuttaa eniten siihen, että myös jatkossa lentää ko. määränpäähän (vain Suomen sisäiset lennot)
- Sukupuoli
- Ikäryhmä